

REGELE X

poem dramatic

în 11 episoade și două
stasimonuri, precedate
de prologos și parodos

de

DAN DEȘLIU

ACTORII

PERȘII

X — Rege al Regilor
ARTABAN — sfetnic, unchiul lui X
ALPISTOS — sfetnic, „ochiul regelui“
MARDONIOS — comandant suprem, vărul
lui X
HYDARNES — căpetenia „Nemuritorilor“
HYSTASPES — general, frate cu X
ARIABIGNES — amiral, frate cu X
AHAIMENES — amiral, frate cu X
PHARNUCOS — căpetenie
ARABOS — marele mag
ATOSSA — mama lui X
AMESTRIS — soția lui X
CRAINIC I
CRAINIC II
O STAFETĂ
VISLAȘ I
VISLAȘ II
VISLAȘ III
SUPRAVEGHETOR I
SUPRAVEGHETOR II
DULGHER I
DULGHER II
DULGHER III
UN PREOT
UN OSTAȘ
SĂPĂTOR I
SĂPĂTOR II
MARELE PREOT AL LUI ORMUZD

GRECII

LEONIDAS — Rege al Spartei
DEMOPHILOS — căpetenia thespienilor
MEGHISTIAS — hierofant
EURYTOS — bătrîn războinic
PYTHYA ARISTONIKE
ROȘCOVANUL
DEMARAT — fost rege al Spartei
LYGDAMIS
KYPRIS
CLEOMEN
MIRTO
CREUSA
EFIALTES
TEOGNIS
POLICRAT — străjer
LICOMEDE — iscoadă
EORDOS — iscoadă
VESTALA I
VESTALĂ II
THEOR I
THEOR II
THEOR III
THEOR IV
HOPLIT I
HOPLIT II
HOPLIT III

} copii

VOCI

PROLOGUL
CORĂBIILE
OSTAȘI PERSANI, STRĂJI, SCLAVI,
CĂLĂI, TROMPEȚI, HOPLIȚI,
HILOȚI etc.

ALTE PERSONAJE

TEATRUL
CORUL
ANAIT — regina Cariei, vasala lui X
VULTURUL PLEȘUV
PASĂREA MARABU
RIUL CHEIDOROS
CĂMILA NER
DUHUL RĂZBOINICULUI GREC
UN ETIOP ASIATIC
NEVĂZUTUL

REGELE X

de Dan Deșliu

PROLOGOS

Noi, Marea, grecilor fost-am de-a pururi statornic prieten,
leagăn și scut și îndemn vuitoarelor fapte de arme,
ca o stihie deplin contopită cu sufletul aprig,
mult însetat de izbîndă asupra tiparelor strîmte
în care lumea mocnea ferecată din negura vremii.
Umerii noștri purtară spre slavă puhoi de trireme,
acvile d-aur pe infinite seninuri acvatice,
pentacontere împovărate de lănci și de grîne,
stoluri lemnoase cu aripi de vîsle atotcălătoare,
ce înălbiră de spumă albastrele coame sărate,
falnic răbdînd silnicia superbelor halucinații —
mai îndărătnice decît trufia Ahemenizilor !
Doar trebuia și Pămîntul să fie cu noi deopotrivă,
învolutat din adîncuri și pînă alături de stele,
fără istov să-l frămînte furtuna cu-o mie de brațe,
fulger de fulger zvîrlind orbitor de la zare la zare,
răzvrătitoare, perfidă sămînță în coapsele humei,
duh al neliniștii pururea ager, demon al focului
prin care spița supusă măsurii e-asemeni cu zeii !

PARODOS

ÎN FAȚA CORTINEI

TEATRUL

Ne-am adunat aici spre a vădi
o seamă de-ntîmplări din alte vremi,
de mult uitate, veșnic lunecînd
cu umbrele atîtor muritori
știuți și neștiuți, viteji sau lași,
pe fluviul acela monoton,
mai ne-ndurat în mersu-i decît Lethe!

CORUL

Dar la ce bun trecutul să-l rechemi?
Ce-a fost, s-a dus și nu se mai întoarce.

TEATRUL

Așa cum omul în puterea vîrstei
Își amintește de copilărie
zîbind sau lăcrimînd fără habar,
ca de povești cu alții petrecute,
la fel și noi vom face să răsunе
îndepărtate glasuri dintr-un veac
în care-abia se-nfiripa legenda.

CORUL

Și ce-ntîmplări anume vrei s-arăți?

TEATRUL

Vedea-vom o armată fără număr,
gigantic zbor de păsări răpitoare
înveșmintate-n mohorit azur,
pornind la drum să cotropească vatra
măruntului popor de peste ape!

CORUL

O, zei! S-au petrecut într-adevăr
asemenea fărădelegi vreodată?
Și ce zănatic a stîrnit urgia?

TEATRUL

Trei duhuri rele: Hybris, preatrufia,
gîlcevitorul Coros, fiul său,
și pierzătoarea minților, Atē,
au prins în laț cîțiva nesăbuiți
ce cîrmuiau o mîndră-mpărăție...

CORUL

Și n-a fost nimeni vrednic să-i abată
din matca rușinoaselor porniri?

TEATRUL

Cînd zeii vor să-l piardă pe-un sărman
atotputernic — îi răpesc întîi
memoria și dreapta judecată,
momînd apoi nemernicii din jur,
înlăturînd pe cei — atît de rari —
care încearcă să-i deschidă ochii...

CORUL

Dar cum...

TEATRUL

Nîmic mai mult nu mă-ntrebați!
Nu-i rostul meu să judec, ci s-arăt,
La teorie-s alții mai dibaci.
La mine — oameni, fapte: eu sînt Teatrul.

EPISOD I

SFATUL PERȘILOR

X
(Concluziv.)

...Vom trece peste ei
ca elefantul peste-un cuib de șoareci!
Așa am hotărît — așa va fi!
Ce spuneți voi de-aceasta, nobili perși?

MARDONIOS

Rege al Regilor, cel mai ilustru
dintre bărbații cîți născu pămîntul
și va mai naște, de acum în veac,
adînc grăit-ai! Dreptele-ți cuvinte,
le-ai asemeni razelor ce-alungă
în faptul zilei — ceață de pe văi,
s-au revărsat în cugetele noastre
făcîndu-ne să-ntrezărim, ai-evea
semețul pisc al gloriei! Chimval
de aur, glasul tău vestește slava
Persidei — și prăpădul tău de pe urmă
al neamului hain din țara mării,
o tu, arcaș al soarelui, magnific
săgetător de lei!

AHAIMENES

Și eu întocmai
ca și Mardonios gîndesc, stăpîne!

ALTE VOCI

Și noi gîndim, aidoma, o, Rege!

ARTABAN

Iertat să-mi fie că-ndrăznesc să tulbur
atîta vitejească-nsuflăcie
cu-o umbră cenușie... Dar se cade,
întîcînd cumpănim a-măpărăției soartă,
să-avîrlim pe-un talger, chiar în silă,
grăuntele amar al îndoielii!
Războinicul Mardonios, nici vorbă,
e-gata să se-avînte iar pe drumul
amăgitoarei mări, deși-l cunoaște
începînd, nu doar din auzite:
din zilele lui Darios, vestitul
meu frate — și al tău părinte, Rege,
pe care tot așa al zelos urmindu-l,

cu-aceiași foc în piept, a dus de ripă
o flotă mindră și-un potop de oaste,
nici ajungînd la porțile Ahaiei!

MARDONIOS

(Aparte.)

Yazdē să-ți smulgă limba veninoasă!
Te ducă-n gheare pasărea Simorg!

ARTABAN

E drept că grecii par pe lingă noi
cît șoarecul pe lingă elefant...
Dar înțelepții de la riul Indus,
cunoșcătorii-atîtoră mistere,
arată, faptu-acesta, de mirare:
măruntă vîietate știicioasă
stîrnește spaima falnicei jivine,
făcînd-o chiar s-o ia la sănătoasa.
Cîtesc nedumerire și mîhnire
pe chipurile voastre, nobili perși...
Văd ochii tăi, o, Rege, scăpărînd!
Nu vă pripiți: e duhul mai de preț
decît sărmana carne ce-l îmbracă.
Doar știți că-n pilde — zcii se rostesc,
prin multe ne-nțelesuri ale firii!
Au n-ați văzut cum trăznetul se-abate
asupra vîetăților mărețe,
cele de rînd fiind ferite? Cum
adeseori, în toiul vijeliei,
săgețile de flacără țintesc
în turnuri și în arborii trufași?
Căci zcii au pesemne voluptatea
de a smeri tot ce rîvnește peste
hotarele firești — spre slăvi divine...

X

O, Artaban! Ce zeu îndurător
te-a inspirat să amîntești la timp
rudenia de sînge dintre noi?
De n-o făceai — aș fi putut să jur
c-aud în Sfatul perșilor un glas
străin: un prunc, o babă bocitoare,
sau — și mai rău — o jalnică unealtă
a răzvrătiților de peste ape!

ARTABAN

Știam că spusa mea cădea-va strîmb
între atîtea strigăte de slavă,
dar sfetnic eu îți sînt — și nu ecou !
Prea lesne mi-ar veni să țin isonul,
de-aș fi deprins la vreme măiestria...
Mă iartă, Rege ! Poate-s prea bătrîn.

X

Mergi de te odihnește, Artaban !

(Artaban se retrage. Mișcare între sfetnici.)

Cinstite căpetenii, luați aminte :
Mardonios, iubitul nostru văr,
se va-ngriji de adunarea oastei
la Critala și Sardes — pînă cînd
își făurește platoșă de gheață
divinul Eufrat !

MARDONIOS

Pînă la pragul
posomorîtei luni a lui Kislev,
oștirea-i strînsă-n tabără de iarnă !

X

La Sardes vom ierna și noi cu-ntregul
temei al casei noastre, așteptînd

surîsul înfloritei primăveri
ca să pornim pe cale revărsarea
de patru timpuri pline — pregătită !
Hydarnes !

HYDARNES

La poruncă !

X

Ai în seamă
pe cei ne-nfricați dintre viteji.
Nemuritorii, garda-mpărătească !

HYDARNES

Ormuzd plutească-n veci asupra ta !

X

Ariabignes și Ahaimenes,
atotbiruitorii noștri frați,
orîndui-vor oastea plutitoare
în faptilui Sivan, la Hellespont !

ARIABIGNES, AHAIMENES

Cuvîntul tău e lege, o, stăpîne !

X

Ca fulgerul ștafetele să zboare
spre toate unghiurile-mpărăției,
vestind voința noastră ! Artafernes,
Ariomardes, Harmamitres — voi...

CORTINA

EPISOD II

VEDENIA NOCTURNĂ

Sala tronului. Noapte spre zori. Ard torțe.
Singur în sală, X stă pe tron, cu fruntea
în palmă. Răsună un gong. X tresare.

Intră Artaban.

ARTABAN

Stăpîne, iată-mă !

X

O, Artaban,
cumplit canon îmi hărăzîră zeii,
ca-n noaptea de pe urmă-a vieții mele !

ARTABAN

Cu inima-nghețată — te ascult.

X

Sfîrșit-am sfatul tocmai cînd mijeia
spre Ecbatana, steaua Anahid...
Eu singur zăbovii aici o vreme,
împresurat de gînduri, ca de-o haită
de leoparzi flămînzi... Și cugetînd
la vorbele rostite-n sfatul țării
de unii și de alții dintre sfetnici,
mi-am zis într-un tîrziu că Artaban
cel credincios, grăit-a cu temei !
Și-atunci...

ARTABAN

(Aparte.)

O, genii blînde !

X

...am început
să șovăi... Și, deodată, cum întorci
clepsidra, cu un gest, mi se întoarce
întregul plan — de parcă-aș fi zărit
o crăpătură doar cît firul ierbii
la rădăcina zidului puternic.
Războiu-acesta nu-l vom mai porni ! —

X

Am adormit, sau doar mi se păru
zisei în sinea mea — și împăcat
cu mine însumi, lunecai în somn...

ARTABAN

Senine gînduri, cheamă somn tihnit !
că adormisem... Torțele vărsau
uleiuri mincinoase pe podea...
Din zarea lor de flacără și fum
se-nfiripă un cavaler cărunt
cu pletele curgîndu-i pe armura
coclită, cu sălbaticie priviri
și-un glas abia șoptit, ce zguduia
palatu-ntreg și sufletul din mine...
„Biet muritor neputîncios — îmi zise —

de ce mai pregeți ? Totu-i rînduit !
Nu căuta să tulburi rostul tainic
cu omenasca ta nehotărîre !
Așa vorbi — și-n fum se desfăcu,
iar eu sării de-a dreptul în picioare !

ARTABAN

Stăpîne, ai visat : atîta doar.
Ce-s visele, decît o plăzmuire
a zburciului greu de peste zi ?
Dar nu de vise cată s-ascultăm !
Urmează calea chibzuinței tale,
fii înțelept — și lasă...

X

E aici !

ARTABAN

Ce spui ?

X

Privește drept în urma ta !
Îl vezi ?

ARTABAN

Atotputernice Ormuzd
îndură-te de noi !

X

Îl vezi ?

ARTABAN

Îl văd !

X

Mai negru decît însuși Alastor,
mai fioros ca Iba, răzvrătitul !

ARTABAN

Vai, nu chema în preajmă piaza rea !
Hidoasă arătare...

X

S-a urnit
din loc... întinde brațul...

ARTABAN

Zei străbuni !
Spre mine vine, amenințător

țintindu-mă ! Mi-e groază să-l privesc !
Cu-o spadă-n flăcări vrea să-mi ardă ochii !

X

Ba nu, privește-l bine ! Plăzmuiri ?

ARTABAN

Aieveya e, din flacără și fum !

X

Și-n depărtări, abia-abia suflînd
un animal ciudat : un monstru orb
și neclintit...

ARTABAN

Un leu, pe-o înălțime,
tăiat în piatră... Țeapăn, uriaș !

X

Mi s-a părut că suflă greu... Ce-i asta ?
Se-ntunecă, se pierde...

ARTABAN

Au pierit
la fel de ne-nțeleș cum se iscară !

(Tăcere gravă.)

X

Ei, Artaban, mai ai ceva de zis ?
Ai tîlcuit a cerului solie,
prielnică războiului cu grecii,
spre strălucirea Persiei — și-a noastră ?

ARTABAN

Răspund ca-n fața morții : da, stăpîne !

X

(Pe gînduri.)

Dar leul... Leul, ce putea să-nsemne ?

CORTINA

EPISOD III

TABĂRA DE LA CASTOLOS

Sala mare a castelului de lîngă Sardes.
În mijloc, X pe tron. Alături, Anait, regina
Cariei, vasală a regelui. În preajmă, șezînd
— Artaban, Mardonios, Hydarnes, Aria-
bignes, Artafernes, Pharnucos, magul Arabos.
În picioare, în spatele tronului, stă Alpistos,
„ochiul regelui“. La extremitatea scenei doi
spioni greci, capturați pe malul Pactolului.
Lîngă ei, îmbrăcat după moda persană, De-
marat, fost rege al Spartei. Captivii au cupe
în mîini ; unul dintre ei tocmai a luat cupa
de la gură și se uită stîngerit spre tova-
rășul său.

HYDARNES

(În mijlocul veseliei generale.)

Amar e și nectarul, uncori !

AHAIMENES

Nu sînt deprinși cu vin de palmier !

MARDONIOS

Se tem că-i otrăvit !

ALPISTOS

Vor atîrna
curînd, în ștreang ! De ce să se mai teamă ?

X

Urmează-ți tălmăcirea. Demarat !
Ce mai ziceau iscoadele grecești ?

LICOMEDE

Sînt buimăciți, văzînd atîtea neamuri
sălbatiche... Atîtea animale
ciudate pentru ei... Îi uluiește
alaiu-mpărătesc — îndecoșbi
acele adăposturi mișcătoare,
cum zic în graiul lor la harmamaxe...

HYDARNES

Sărmani barbari de dîncolo de ape !

DEMARAT

Oștenii tăi le par cu mult mai mulți
la număr — decît firele de iarbă
ce cresc pe cîmp, de-aici pînă la Sardes
și-i tulbură femeile roind
pe tot cuprinsul taberei...

ALPISTOS

Vezi bine !
vitejii greci — nu doară la război,
dar și la ei acasă-n timp de pace,
nu se-mbulzesc prea tare la muieri !
Au, zice-se, mai bărbățești imbolduri...

X

Hei, Alpistos ! Ia seama !

ALPISTOS

Să mă ierte
crăiasa carienilor, divină
prin strălucirea chipului și-a minții,
războinica regină Anait !

ANAIT

O, dinspre partea mea — găiți în voie !
Reginele-s în rînd cu luptătorii.
Printre oșteni trăiesc, de cînd mă știu !

X

Să bem în cinstea văjnicei crăiese
ce-mparte truda armelor cu noi !

ARABOS

(În barbă, către Pharnucos.)

Împarte ea și altele cu dînsul !
Azi noapte, chiar...

PHARNUCOS

(Același joc.)

Păzește-te, Arabos !

Sînt zeci de ochi și de urechi în umbră !

X

(Către spioni.)

Deci — nu vă-mbie sucul arzător,
în care scinteiază voia bună...
Sau, poate, gîndul morții vă-nfioară ?

LICOMEDE

Sîntem în mina ta, o Kshaiarsha !
Iar de murit — tot omul moare-odată.

EORDOS

Eu îmi slujesc cetatea : gata sînt
de orice jertfă, la porunca ei !

X

(Se ridică, vine spre cei doi.)

Tăria voastră-i vrednică de cinste,
bieți naufragiați fără noroc
în valurile taberei persane !
Și-acum, cînd ați văzut acest potop
sub care îneca-vom țara mării,
nu vreți să treceți voi în slujba mea ?

EORDOS

Din neamul nostru — nimeni n-a fost sclav.

Mai bine — streangul !

ALPISTOS

Minunat cuvînt !

Eu zic, stăpîne, să le faci pe voie...

X

(Gest scurt, ca și cum ar alunga o muscă.)

Pe cele

șapte ziduri, ce-nconjoară
străvechea Ecbatană, nu-nțeleg
ce vi se pare-njositor în asta ? !
O duce sclavul chiar așa de rău ?
Ce grijă are el, decît s-asculte
voința hărăzitului de zei ?

Tot restul — hrană, straie, adăpost,
și suferința gîndului, mai neagră
ca orice chin — și aspra hotărîre
de care-atîrnă soarta-mpărăției,
acestea toate — și atîtea alte
poveri, nebănuite de cei mulți,
pe umerii stăpînului apasă !
Huliți sclavia ? Iată, Demarat
a fost cîndva, la voi, în Sparta — rege !
Apoi veni să ceară ocrotire
lui Darios cel drept... Mărturisească
de-l bîntuie părerile de rău
și dorul de grecească libertate !

DEMARAT

Arareori, stăpîne !

X

Și — ca el,
mai sînt la curtea noastră prea destui,
și vor mai fi ! Și-acum, luați aminte :
n-o să pieriți în cazne, cum pieră
odinioară — solii ce-i trimise
slăvitul meu părinte la Atera
să ceară, după datina străbună,
pămînt și apă... Și-n disprețul legii,
călcînd menirea sfîntă a soliei,
i-ați prăvălit într-o fințină seacă...

LICOMEDE

A fost, ce-i drept, o faptă cam pripită.
Mai fac atenienii și d-acestea...

X

Pe drumul de întoarcere porniți
și-amănușit istorisiți acasă
cîte-ați văzut în tabără, la Sardes,
să știu răzvrătiții ce-i așteaptă !
Puteți pleca ! Alpistos — vezi s-ajungă
la țarm — nevătămați și cît mai grabnic.

(Alpistos se înclină, face semn celor doi,
se îndreaptă împreună spre ieșire.)

X

(Oprindu-i în prag.)

Și — nu uitați : sclavia — e un dar
pe care zeii vi-l trimit — prin mine !

(Grecii salută scurt — ies cu Alpistos.)

X

(Către convivi.)

Și-acum, din nou — la treburi mai plăcute !

(Înaltă cupa — toți se ridică.)

X

(Către Anait.)

Regină — vreau să-nchin pentru acele
amar de-albastre mări din ochii tăi!

(Beau — se privesc lung.)

X

Urmați-mi pilda, nobili slujitori!
Avem în față drumuri lungi și grele
Și cine știe cînd vom mai petrece
între-clatit de fericită noapte...

MARDONIOS

Curînd — sărbători-vom biruința
asupra purtătorilor de lance,
iar Grecia odată prăbușită,
întreaga lume fi-va în puterea
monarhului aîdoma cu zeii!

HYDARNES

Pe Mithro, dătătorul de lumină,
ocrotitorul armelor persane,
îți jur, o, rege falnic, că izbinda
va fi deplină și că-n veci de veci
nu va mai cuteza să-nalțe nimeni
un deget, împotriva vrerii tale!

ARABOS

Prielnice-s planetele, stăpîne!
Înclină Zoharath către Elul
vestind înfăptuiri fără pereche!

ARIABIGNES

De mîine-n zori, trei sute de corăbii
înlănțuite punte lingă punte,
alcătui-vor podul triumfal,

temeinic jug peste grumajii mării
din Abydos la Sestos — după cum
a poruncit ilustrul nostru frate!

(Scena se întunecă — personajele secundare trec în penumbră — un proiector luminează cuplul X-Anait.)

X

O, Anait: privește-mă adînc,
cu ochii tăi, de hyacînt... Să uit
măcar o clipă veșnicul vîrtej
ce se avîntă mai presus de oameni,
spre nicăieri...

ANAIT

Din voia ta, stăpîne!

X

Nu Anait: din voia unui zeu!
El ne silește încotro purcedem!
Poate vreun cuget limpede să creadă
că vîntul este cel care ascultă
de pulbere?

ANAIT

Te văd atît de rar...
Atît de rar mi-e dat să te privesc,
să te aud...

X

Sînt drumuri nesfîrșite
între noi doi — și-un munte pin-la-cer,
de-mprejurări potrivnice...

ANAIT

O știu!
Și binecuvîntez acest război
ce-mi dă putința unei înîlniri...

De mîine — iar ne despărțim și iar
ne-om regăsi, pe cine știe unde :
La Pergamon, la Hellespont...

X

Aș vrea
să fiu un fir de praf plutind pe vînt
și tu — la fel...

ANAIT

Ce poți rosti ? !

X

Aș vrea
să n-am în seamă douăzeci de țări ;
să stau cu tine-alături, nopți în șir...
Ah, fericiții sclavi !

(Întră cineva, în goană.)

Cum îndrăznești ?

ALPISTOS

(În raza proiecteurului.)

Sînt Alpistos ! Iertare !

O ștafetă din țarmul hellespontic...

X

Și ce-mi pasă ?

Sînt rege peste regi ! Întreg pămîntul
se pleacă-n fața mea — iar tu mă tulburi
cum ai trezi din somn un om de rînd,
un bandaka !

ALPISTOS

Îndură-te, stăpîne...

E-o veste dintre cele ce nu iartă...

Trei armăsari s-au prăpădit, gonind
din Abydos pînă aici...

X

Ștafeta !

(Întră curierul — se prosternează.)

CURIERUL

Cerescul soare și divinul rege
sînt unul și același !

X

Care-i vestea
ce-mi stingherește clipa de răgaz ?
Norocul tău — de-ar fi o veste bună !

CURIERUL

Stihia purtătoare de talazuri
S-a răzvrătit în noaptea dinaintea
acesteia ! Din toată truda noastră
n-a mai rămas nici urmă ! Podu-i frînt,
o seamă de corăbii — sfărîmate !
Cerescul soare și divinul rege
sînt unul și același !

X

Spînzurați-l !

CORTINA

STASIMON

REVOLTA CORĂBIILOR

Pod de vase între Abydos și Sestos. Ne-
numărate corăbii, fără pînze și fără catarge
se înlănțuie, bord la bord, de-a curmezișul
strîmtorii. Murmur de valuri, țipete de păsări,
prin care străbate, în răstimpuri, plin-
gerea navelor.

— Ce-i cu noi ?

— Ce se-ntîmplă aici ?

— Blestемate pripoane !

— Ce-au făcut cu catargul ?

— Unde-s pînzele-n vînt ?

— Ce-au de gînd ?

— La ce bun ?

— Unde-s vîslele lungi ?

— Mă înăbușe lutul

revărsat peste puntea scăldată cîndva
de talazuri !

— Oare sîntem pe mare ?

— Marea cîntă-n adîncuri, mereu...

O aud răsunînd mîngîios prin truditele
mele
oase de lemn, ce-ndurără atîtea furtuni
și poveri !

— Unde-s corăbierii ?

— Pentru ce ne-au legat ca pe boi,
cînd îi duc din parcamele lor către locul
de jertfă ?

- Noi doar sîntem corăbii !
 — Ne-am născut pentru zbor necurmat,
 val de val să străbatem plutind de la
 zare la zare !
 — Ferecate în lanțuri — în zadar suspinăm
 după larg...
 — Ce-am greșit, osîndite să fim la aseme-
 nea cazne ?
 — Oare vîntul mai zboară ?
 — Vîntul zboară mereu între cer
 și pămînt, ca un zeu nestatornic și puru-
 rea tînăr !
 — Bănuiesc străveziile-i aripi rotindu-se
 acolo
 unde vibrau altădată catargul și pinzele
 mari...
 — Nu-nțelege nimic !
 — Se întreabă ce spirit al humei
 ne-a stăvilit fără milă șagalicul joc plu-
 titor...
 — Cine ?
 — De ce ?
 — La ce bun ?
 — De ajuns !
 — Să pornim !
 — Încotro ?
 — Fie chiar în fărîme și așchii pe-ntinderi
 cărunte !
 — Mare, umflă-ți talazul și frînge cătușele
 noastre !
 — Rupe odgoanele !
 — Mătură punțile !
 — Curmă acest
 straniu supliciu al fiicelor tale robite de
 țarm !
 — Noi corăbii sîntem !
 — Ne-am născut pentru zbor fără
 capăt,
 în virtutea iubirii eterne dintre apă și cer !

CORTINA

EPISOD IV

LA HELLESPONT

Scena 1

Lîngă Abydos. În stînga, țărmlul. În dreapta, coasta unei coline. La țarm trei vislași, goi pînă la briu, lovesc pe rînd cu biciul în apă. Pe coastă, trei dulgheri ridică o spinzurătoare. Din timp în timp apar supraveghetorii, pocnind din harapnic.

PRIMUL VISLAȘ

N-am să-nțeleg, de m-aș trudi trei zile
 și tot atîtea nopți : ce pricopseală
 să bați cu biciul sărătura asta ?

(Lovește.)

AL DOILEA VISLAȘ

Nici nu se cere să-nțelegi nimic !
 Îndeplinim poruncile — și-atîț.

(Lovește.)

PRIMUL DULGHER

Păcat de-așa mîndrețe de copac :
 platan cu trunchiul neted ! Mi-e și milă
 să-l ciopîrțesc cu tesla...

(Lovește.)

AL DOILEA DULGHER

Crește razna
 și nu dă roade gingașe la gust.

(Lovește.)

AL TREILEA DULGHER

Las' c-or s-atîrne niscai poame dulci
 în vîrful lui, peste puțină vreme !

(Lovește.)

AL TREILEA VISLAȘ

La drept vorbind — și marea-i vinovată
 că ne-a făcut corăbiile zob
 cu diavoleasca ei înverșunare...
 Ia să-i mai tragem, să se-nvețe minte !

(Lovește.)

AL DOILEA VISLAȘ

Nu-i bine, vezi, să superi stăpînirea,
 oricît de mare-ai fi !

(Lovește.)

PRIMUL PAZNIC
(Intrînd din fund.)

Hei, bandaka,
măgari sălbateci —
dați mai cu nădejde !

(Fulgeră cu harapnicul.)

AL DOILEA VÎSLAȘ
(Atîns.)

Ah, ticăloase... unde ! Da-i de dat !
Vom face-ntocmai, strălucirea voastră.

(Lovește.)

PRIMUL PAZNIC
Așa mai merge ! Apă blestemată !

(Iese.)

PRIMUL VÎSLAȘ

Pe ăștia să-i fi pus să bată marea :
la biciuit nici dracu nu-i întrece !

(Lovește.)

AL DOILEA PAZNIC

(Intră semeț, răcnind la dugheri.)
Grăbiți-vă ! Alaiul a pornit
din Abydos, iar voi dac-ați făcut
pe jumătate — treaba poruncită !

(Fulgeră cu harapnicul.)

PRIMUL DULGHER
(S-a ferit la timp.)

Dar jumătatea cea mai grea,
stăpîne !

(Lovește.)

AL DOILEA PAZNIC

Cu cîteșidouă jumătăți de trup
vă veți rostogoli în iadul mării,
de nu sîrșiți lucrarea pînă cînd
mai dăinuie pe boltă Zeul-Soare !

(Iese zvirlînd o lovitură din mers.)

AL TREILEA DULGHER
(Atîns.)

Ei, parc-o fi acolo, jos, mai rău
decît aici !

(Paznicul revine brusc — fulgeră — iese.)

DULGHERII

(Lovind ritmic în scînduri.)
Muncim... Muncim... Muncim...

AL TREILEA VÎSLAȘ

Am auzit cîndva-n copilărie
că și străbunul regelui acesta,
bătrînul Keros — tot așa era
de năvălaș, în furiile sale :
îi s-a-necat un armăsar de soi,

un roib ca trandafirul — dînd să treacă
prin Ghindese... (Lovește)... și atunci, fără
zăbavă

a pus ostașii să abată rîul
din albia-i firească, drept pedeapsă !

AL DOILEA VÎSLAȘ

Cumplită faptă : apele sînt sfinte !
(Lovește.)

PRIMUL VÎSLAȘ

Acum se-arată-a fi de mii de ori
mai groaznică a regelui mînie...
Pe lingă biciuirea mării — văd
că vrea să pună vînturile-n ștreang
(Lovește.)

PRIMUL DULGHER

(A coborît la țarm, să se răcorească.)
Ce tot îndrugi ?
Cum o să spînzuri vîntul ?

AL TREILEA VÎSLAȘ

Dar apele cu biciul să le bați ?

PRIMUL DULGHER

Știu eu ? Nu mă pricep... Atîta știu :
că treaba asta (Semn spre coastă.) este
pentru cei

ce-aveau în seamă podul de corăbii
întîns cu trudă grea peste strîmtoare...

AL DOILEA VÎSLAȘ

Adică... toți care-au lucrat la pod ?...

(Gest semnificativ la beregată.)

PRIMUL DULGHER

Nu, omule ! Doar meșterii cei mari,
străjerii — și vreo șapte căpetenii !

PRIMUL VÎSLAȘ

De ăștia — ce să zic : nu prea mă doare...
Să-i spînzure !

PRIMUL DULGHER

Așa se și cuvine :
de ce n-au chibzuit temeinic ?

AL TREILEA VÎSLAȘ

Chiar,
că bine zici : puteau să îmbuneze
năpraznicele dубuri ale mării,
cu niscăi socoteli meșteșugite !

PRIMUL DULGHER

Și-apoi — cuvîntul regelui e sfînt !
Cerescul soare și divinul rege
sînt unul și același !

PRIMUL VÎSLAȘ

Cum o fi, —
pămîntul tot nu-l moștenește nimeni !

PRIMUL ȘI AL DOILEA PAZNIC
Măgari sălbatici ! Trîntori ! Bandaka !

(Năvălesc, lovind în dreapta și în stînga.)

VÎSLAȘII, DULGHERII

Muncim... Muncim... Muncim... Muncim...
Muncim...

Scena 2

Același decor, în amurg. Un grup de înalți demnitari, cu o gardă militară, stau în mijlocul scenei. Pe coastă — spinzurătorile. În fruntea demnitarilor — Ahaimenes, amiralul flotei de transport, frate al regelui. Privește fix înainte, teapăn ca un idol de bronz. Răsună chimvale. Ahaimenes înalță brațul. Se apropie un slujitor, purtînd pe o tavă de aur o pereche de cătușe. Slujitorul îngenunchează. Ahaimenes ia cătușele, face cițiva pași, le aruncă în valuri. Chimvale, ovații. Ahaimenes înalță brațul. Tăcere. Din rîndurile suitei înaintază un eracic și se oprește cu un pas în urma lui Ahaimenes.

CRAINICUL

Undă haină! Marele stăpîn,
Rege al Regilor, te pedepsește
prin Ahaimenes, nobilul său frate,
pentru adîncă ta nesocotință!
În chip sălbatec, fără vreun temei,
te-ai răzvrătit orbește împotriva
voinței lui — și-a zeilor! Dar el
va trece peste tine cu întrecaga

putere-a oastei sale fără număr!
Așa va fi — de vrei, sau nu! Întocmai!

(Chimvale, ovații.)

De astăzi înainte — nici o jertfă
nu-vei mai căpăta din partea noastră,
căci te-ai vădit o apă-nșelătoare
și nesupusă Marelui Stăpîn!

(Chimvale prelungi.)

Ahaimenes se întoarce. Alaiul se desface. Prin culoarul deschis, Ahaimenes înaintază solemn spre coasta colinei. Zărim doar trunchiurile spinzurătorilor. Ahaimenes înalță brațul. Răsună chimvale. Din culise, în monom, vin osîndiții. Se văd numai pe jumătate, pînă la briu, din cauza diferenței de nivel. Cînd cel dintîi dintre osîndiți ajunge în dreptul celei din urmă spinzurători, Ahaimenes coboară brațul. Chimvale. Tăcere.

CRAINICUL

Slugi ticăloase! Marele stăpîn,
Rege al Regilor, vă pedepsește

prin Ahaimenes, nobilul său frate,
pentru nevrednicia dovedită !
Avînd poruncă să aşterneţi pod
de vase, între Abydos şi Sestos,
v-aţi arătat bicisnici şi mişei
în faţa unei ape răzvrătite
şi-a vinturilor veşnic schimbătoare !
Drept care — veţi pieri în ştreang — şi
nimeni
nu vă va pomeni, în veci de veci !
Aceasta-i voia Marelui Stăpîn !

(Chimvale stridente. Osîndiţii sînt ridicaţi
în ştreang. Imobil, Ahaimenes priveşte zvîr-
colirile — apoi iese maiestuos, urmat de
suiţă. Ies şi ostaşii. Rămin, faţă în faţă,
marea şi spînzurătorile. Tipete de pescăruşi,
vuiet de valuri. Scena se întunecă treptat.)

Scena 3

Noapte. Vînt şuietător. În prim plan, o
culme pe care stă un vultur pleşuv. În vale,
focuri de tabără.

VULTURUL

Rău obicei au fiinţele acestea :
cum zboară Primul Vultur peste zare,
aşază-n prag însingurate flori
de care nu-i cuminte să te-apropii !

(Se aude un foşnet greoi, ca o barcă prin
aer. Pleşuvul tresare. O umbră enormă se
aşază alături. Este Marabu — pasăre sfîntă,
avidă de stirvuri.)

VULTURUL

Să-ţi fie stîncă bună de popas !

MARABU

Şi ție, frăţioare, ochiul ager !

VULTURUL

Trecut-ai multe rîuri pe lumină ?

MARABU

Atîtea cite-a rînduit Întîiul —
Înaripat — din Sardes pîn-aci...

VULTURUL

Tocmai de-acolo vii ?

MARABU

De pe Tmolos.

VULTURUL

Şi cum de ai ajuns cu-o-ntunecare
în urma lor ?

MARABU

Cînd au purces la drum
s-a poticnit un armăsar din fruntea
alaiului... Pesemne, o potaie,
un ciîne, i-a trecut printre picioare...
Ştii cum sînt caii...

VULTURUL
Mîndri şi neghiobi,
ca şi acci ce stau pe ei !

MARABU

Întocmai !
Acesta, deci, s-a speriat, săltînd
pe ghearele din urmă, şi-a zvîrlit
stăpînul în ţărină — şi s-a dus !

VULTURUL

S-a dus...

MARABU

...Pînă l-au prins. Stăpînul, însă,
jignit, se vede — nu s-a mai sculat.
Ştii oamenii cum sînt...

VULTURUL

Neghiobi şi mîndri,
ca şi acci pe care stau !

MARABU

Întocmai !
Acesta, deci, rămase cum îţi spun,
pînă veniră alţii — mulţi — şi-l luară.
Iar calul, după ce l-au prins în laţ,
L-aduseră-ndărăt, cu zarvă mare,
pe locul unde se-ntîmplase sfada...

VULTURUL

Ce sfadă ?

MARABU

Cu potaia şi cu omul.
Ți-e somn, cumva ?

VULTURUL

De fel ! Zi mai departe !

MARABU

Aşa. Deci — îl aduseră-ndărăt,
pe locul unde se-ntîmplase sfada,
şi-i retezară cele patru gheare,
lăsîndu-l să se zbată...

VULTURUL

Ce ospăţ !

MARABU

Întocmai. Deci a trebuit să-ntîrzii...
Am cam avut de furcă... Dar — făcea !

VULTURUL

Bine-nţeles ! Eu ce să zic ! De mult
n-am cunoscut plăcerea unei cine
mai acătării... Oameni, oameni, oameni...
De pildă — chiar aici, mai lingă ţarm,
sînt nişte leşuri agăţate-n crengi
de scîndură...

MARABU

Mi-e silă — de pe-acum !

VULTURUL

Ei, da, te înţeleg : un cal, e-un cal...

MARABU

Avea-vom şi ospete, în curînd !

VULTURUL

Să cred ce spui ?

MARABU

Eşti tînăr, frăţioare,
dar eu colind văzduhu-n lung şi-n lat
din veacuri vechi... Ştii bine rînduiala !
Cînd vezi puhoi de oameni şi de cai

brăzdind cîmpii și munți, păduri și ape,
cînd flori de sînge pîlpîie astfel,
la-ntunecat, pe-ntinderea pustie,
iar bieteale dihanii tîrîtoare
se-adună-n preajma celor înzestrate
cu pene scilpitoare — ține minte :
atunci — e vremea noastră !

VULTURUL

Să te-audă
Înaripatul cel Dintii !

MARABU

Întocmai !
Și-acum, ce facem ? Am vîslit cam mult.
Sînt — nu știu cum — un gol în măruntaie...

VULTURUL

Aici, ți-am spus, n-avem decît...

MARABU

Decît
nimic... Arată-mi drumul !
Te urmez !

CORTINA

EPISOD V

TRECEREA OȘTILOR

Prin fața cortinei se perindă, în sunetele
unei muzici barbare, oastea persană : arcași,
căpetenii. Nemuritori, arabi cu cămile, mă-
gari sălbateci, armăsari de rasă, ciini de
India, care de luptă, de povară, harmamaxe
etc. La ridicarea cortinei, X pe un tron de
marmoră albă, așezat pe-o înălțime deasupra
Abydosului. Un sclav cu parasol îl apără
de arșiță, un altul flutură un evantai enorm.
Lîngă X — cîțiva sfetnici și comandanți,
printre care Mardonios, Artaban, Hydarnes,
Alpistos, Hystaspes. Zvonul defilării per-
zistă, fond sonor pe toată durata episodului.

MARDONIOS

...acolo sînt iasonii,
țintași dibaci : au cîte două sulți
și-un jungher ca-n Egipt... Acolo, iată,
posomorîții mosci ! În fruntea lor...

X

Da, da, îl recunosc : Ariomardes !

HYSTASPES

Privește, frate drag, cu luare-aminte
la armele acestor luptători :
lănci sprintene, cu vîrfurile cît o spadă,
ce vor mușca din pavăza grecească
așa cum mușcă trînzetul din stîncă !

MARDONIOS

Ei poartă căști de lemn, care opresc
săgeți și pietre...

ALPISTOS

Capete de lemn !

X

Ce-i, Alpistos, ai mai scornit o vorbă
de duh ?

ALPISTOS

Nu eu, stăpîne : ionienii
le-au scos porecla asta !

X

Are haz !

HYDARNES

Iată-i pe sciți — vitejii lui Hystaspes,
al vostru frate...

X

Sciții ? Da, viteji !

HYSTASPES

Prăpăd va face-n oștile vrăjmașe
securile lor cu două ascuțituri !

ARTABAN

O, ce mulțime !

X

Nobili, slujitori,
sînt mulțumit de tot ce văd ! Aici,
la Abydos, de-atîtea zile-n șir
ca Eufратul veșnic — se revarsă
puterea-mpărăției ! Chiar și marea
s-a cumințit după pedeapsa dreaptă
și leagănă domol nenumărate
cetăți de lemn, cu flămurile-n soare...
Un dublu jug peste cerbicele mării
am așezat, spre-a trece-n Afranghiah,
dar mult mai trainic jug vom așeza
curînd, asupra Greciei haine !
Sînt mulțumit de voi !

MARDONIOS

Muncim cu sîrg
spre slava celui mai ilustru rege !

HYDARNES

Nimic nu-i prea anevoios, stăpîne,
cînd împlinim voința ta divină !
Nemuritorii, fala-mpărăției,
așteaptă, fremătînd, să dovedească
pe cîmpul de bătaie, rîvna lor
și bărbăția...

ALPISTOS

Asta, mai ales.

de-ar dovedi-o dove de cuvine,
în plină zi ! Căci noaptea-n harmamaxe...

X

Tu, gură de cucută !

ALPISTOS

Am tăcut !

HYDARNES

Cei zece mii au privilegiu sfinte,
cinstite Alpistos !

X

Destulă vorbă !

Cu noi sînt biruințele străbune
și zeei fără moarte ! Și acum,
aș vrea să cuget...

(Se așază ; demnitarii se înclină și ies, cu excepția lui Artaban, care rămîne în extrema dreaptă, și a lui Alpistos, în partea opusă. Ies și cei doi sclavi. X vine spre marginea colinei, privind defilarea.)

X

O, desfătătoare
privește ! Pămîntu-ntreg se mișcă
din zare-n zare, la porunca mea !

(Face cîțiva pași, duce mîna la frunte, se apropie de tron — se reazămă de spătar. Artaban, care l-a urmărit tot timpul, vine încet spre el ; Alpistos se retrage în culise.)

ARTABAN

Ce fire schimbătoare : pîn-acum
ai fost voios — și, iată, plîngi...

X

Mi-e jale
cînd mă gîndesc la goliciunea vieții !
Ce va rămîne peste-un veac — din tot
acest potop însuflețit ?

ARTABAN

Nimic.
Mai jalnică îmi pare totuși dulcea
ispit-a morții...

(X îl privește întrebător.)

ARTABAN

Care dintre noi
chiar cel mai fericit — nu jinduiește
din cînd în cînd, repausul etern ?
Ni-i dat să pătîmim prea mult de-a lungul
acestei repezi treceri prin lumină,
prea multe suferințe năpădesc
și sufletul și carnea — și te-ndeamnă
să chemi în gînd pe-nfricoșatul inger
ce ne va duce-n fața lui Ormuzd
sau ne va prăbuși în valea nopții
fără-nceput și fără de sfîrșit...
Eu cred că zeei-au rînduit așa :
te lasă-abia s-adulmecî paradisul,
și-ți iau apoi o camătă-nmiită !

X

Vai, tot ce spui — e prea adevărat !
Dar s-alungăm tristețea cugetării

(Se ridică, îl ia pe Artaban de braț.)

Privește-această oaste fără seamăn
și spune-mi : te mai temi ?

ARTABAN

Sînt plin de teamă,
stăpîne, precum piersicul de viermi
în primăveri prea darnice în ploaie !

X

De ce ți-e frică oare, Artaban ?

ARTABAN

De două lucruri mai presus de toate.

X

Să văd de voi putea să le ghicesc !
Pesemne-crezi că grecii aduna-vor
oștiri mai numeroase ca acestea,
și — meșteri la corăbii — făuri-vor
mai agere triere și cercure ?

ARTABAN

Nu ! Oaste ai, stăpîne, prea destulă,
corăbiile tale-neacă marea...
Dar, vezi, cu cît te-avînti, cu-atît vor fi
mai dușmănoase cele două lucruri
la care mă gîndesc...

X

Tot nu pricep.
care-s acelea ?

ARTABAN

Marea și Pămîntul !

(Pauză.)

X

Tu, Artaban, ești înțelept, nici vorbă,
dar ai fi fost mai bun de negustor !
Prea migălos măsori și cîntărești,
aduni și scazi, înalți și nărui... Și
așa, mereu în cumpănă tu însuți,
nu făurești nimic ! E-o parte albă
și-o parte neagră-n fiecare lucru,
cum bezna și lumina sînt în toate,
cum Ahriman e geamăn cu Ormuzd...
Noi, oamenii, sortiți sîntem s-alegem,
aici, acum cît ține umbra noastră,
silind la rîndu-i soarta să ne-asculte,
măcar în fulgerarea unei clipe !
Altminteri — înghetăm pe munți de gînduri
ispititoare, falcine și sterpe !
Vezi doar la ce mărire a ajuns
împărăția perșilor ! Uscatul
și apa ni se-nchină, ori de nu
le îmblînzim cu fierul și cu biciul !
Ne dușmănesc — dar rabdă, tremurînd,
schimbînd blestemu-n laudă scrișnită,
tirîndu-se în fața noastră ! Dar
dacă stăpînii dinaintea mea,
Ahemenizii meșteri la războaie,
ar fi avut sfătuitoari ca tine,
sau ar fi fost ca tine înșiși ei —
am fi rămas de-a pururea noi, perșii,
un neam de robi ! Căci faptele de slavă
se-nfăptuiesc prin cutezanță, prin
nerușinare, dacă vrei — prin sînge
și foc, de către cei cutezători,

bărbați pietroși cu gîndu-n pliscul spadei,
ca mine — nu ca tine, Artaban!

(Pauză.)

ARTABAN

O, fiule... Îngăduie să-ți spun
așa, în clipa despărțirii noastre!
Și drept și strîmb ai glăsuit... Acum,
cînd înțeleg ce demon te muncește,
făcîndu-te să rîzi de orice cuget
cinstit — atîta doar mai am de zis:
dacă-n balanța soartei stau de-a valma
prea felurite soiuri de poveri,
oricît ai cumpăni, tot nu-i de ajuns!
Și nu uita zicala din bătrîni:
cînd pleci la drum, vezi numai primul pas...
Dar cum, și cînd, și unde vei ajunge?

(Pauză.)

X

Îți mulțumesc, cinstite Artaban!
Deci — ne vom despărți...

ARTABAN

Pe cerul care
de-a pururi te rotești, fii cu grijă,
stăpîne!

X

Mergi în pace, înțelept
sfătuitor! Îmi vei lipsi!

ARTABAN

Și tu
îmi vei lipsi... Îmi ești mai drag decît
feciorii mei!

X

Acum — te vei întoarce
la Susa, cîrmuind împărăția
în locul meu... Așa am hotărît!

(Artaban întinde brațele spre X, ca și
cum ar vrea să-l stringă la piept — își
revine, se înclină adînc și iese în dreapta
cu pas lent. X privește după el cîteva
cliche, redevine grav, ridică brațul. Intră, din
stînga, fără zgomot — Alpiastos.)

ALPISTOS

Aștept porunca!

X

(Fără să se întoarcă.)

Artaban, bătrînul
și bunul nostru sfetnic, ruda noastră
de singe, va porni fără zăbavă
spre Susa...

ALPISTOS

Da, stăpîne!

X

Va domni.
ca și cum eu aș face-o...

ALPISTOS

Da, stăpîne!

X

Deci — zi și noapte — Artaban va sta
pe tronul meu, iar tu vei da de veste
ce-a chibzuit, ce-a hotărît... Astfel,
eu voi domni prin el — iar el, prin tine...
Ai grijă!

ALPISTOS

Da, stăpîne!

X

N-aș voi
să-l aflu istovit peste măsură...
Ești ochiul regelui: fii treaz și ager
mereu!

ALPISTOS

Voi fi!

X

Deci, Alpiastos, veghează!

(Alpiastos îngenunchează, apoi se retrage,
tîrît, după ce-a atins cu buzele poalele man-
tiei regale. X nu s-a întors să-l privească.
Din vale crește vuietul trupelor. X se în-
dreaptă spre marginea colinei.)

X

O lume-ntreagă — la porunca mea!

(Pauză — joc mut.)

Dar leu-acela, ce putea să-nsemne?

CORTINA

SFÎRȘITUL PRIMEI PĂRȚI

EPISOD VI

PE ȚĂRMUL STRYMONULUI

Povirniș la marginea unui crîng. În stînga, planul întîi, niște salahori sapă o groapă. Mai sus, spre dreapta, o ceată de copii între 14 și 16 ani s-au strîns în jurul Preotului persan. Ostași cu fețe de piatră, cu arcuri lungi, veghează pretutindeni.

PREOTUL

E-un joc nevinovat, copiii mei !

LYGDAMIS

Aunci — de ce ați pus ostași în preajmă, cu arcuri lungi și fețe mohorîte ?

PREOTUL

(Scăzut.)

Ca să vă ocrotească de primejdii !
Sărmani copii !

KYPRIS

Dar noi cunoaștem bine aceste locuri... Ne-am născut aici, și hoinărim în orice primăvară pe lîngă Strymonul cu ape rezezi, prin crînguri și prin luncile-nflorite și nimeni nu ne-a prigonit vreodată !

CLEOMEN

Pe-aici sînt luminișuri și izvoare și arbori care cîntă...

MIRTO

Și dumbrăvi unde răsar, odată cu Selene, în faptul serii, ciute sperioase...

KYPRIS

Eu am văzut odat-un faun șchiop, împresurat de zînele-driade, ca un erete de un stol de vrăbii !

PREOTUL

(Aparte.)

O, bieți păgîni !

LYGDAMIS

(Suspicios.)

Dar... gropile acestea, ce rost au ele ?

PREOTUL

Datina, la perși, așa-i, copile : să se răsădească la fiecă răspîntie — atîți copaci, cîte cărări se-ncrucîșează...

LYGDAMIS

Atît de mari ?

PREOTUL

Cu tot cu rădăcini se răsădesc copacii, ca să prindă !

LYGDAMIS

De-ar fi așa !

CREUSA

De ce ne-ați tulburat ?

De ce ne-ați luat din pajiștea vecină și ne-ați adus aicea, la răscruce de drumuri ?

KYPRIS

Și abia infiripasem alaiul de întoarcere-al Cybelei !

CLEOMEN

O-ncununam pe Kypris cu lăstare de merișor, căci ea era zeița, iar Hyllós și Lygdamis — Dioscurii în slujba ei...

KYPRIS

Lăsați-ne să ducem la bun sfîrșit, străvechiul obicei !

PREOTUL

Jucați-vă, nu vă oprește nimeni...
Însă, — aici !

(Copiii ezită, apoi cîțiva se prind de mîini și se rotesc, cîntînd în jurul fecioarei Kypris. Din dreapta, sus, intră un crainic, se apropie de preot, care urmărește jocul copiilor, se înclină și-i face semn să vină de-o parte.)

CRAINICUL

(Confidențial.)

Arabos, magul, vrea să afle dacă toate-s pregătite !

PREOTUL

(Idem.)

Copiii sînt sub strajă... Săpătorii sfîrșesc îndată... Mă voi duce însă chiar eu, să-i dau de știre !

(Trece în sus, spre dreapta, se oprește un moment în fața gărzii. Către ostași.)

Luați aminte !

(Iese.)

PRIMUL SĂPĂTOR

(Către colegul de groapă.)

Ciudad război : să dai cu biciu-n valuri, să-nalți spînzurători, să sapi morminte...

AL DOILEA SĂPĂTOR

Vorbește mai încet ! Te-aude vreunul și ne trezim și noi în fundul gropii !

PRIMUL SĂPĂTOR

Ba, mai curînd ne-or tăbăci spinarea, iar cu așa ceva sîntem dedați, ca oile cu scaiul...

CRAINICUL

(S-a apropiat pe nesimțite.)
Merge, merge?

AL DOILEA SĂPĂTOR

(Celuilalt în șoaptă.)

Ce-ți-am spus eu? Sfirșim, Măria ta!

(Crainicul se așază pe o piatră, își desface spada de la sold, o pune alături, în iarbă.)

CRAINICUL

Măria mea e așa de prăpădită,
de goană, de corvezi — că s-ar culca
și-acolo, jos, în cămăruța voastră!

(Săpătorii se privesc pe furis, apoi trag
cu coada ochiului spre Crainic, încercînd
să-l ghicească.)

PRIMUL SĂPĂTOR

Ce mai e nou prin tabără, stăpîne?

CRAINICUL

(Cască.)

Azi noapte, chiar, o iapă a fătat
un iepure...

AL DOILEA SĂPĂTOR

De unde, pină unde?

CRAINICUL

De la urechi, pină la virful cozii,
precum auzi!

AL DOILEA SĂPĂTOR

O fi vreun semn ceresc!

Și... magii tilcuiră semnul ăsta?

CRAINICUL

Îl tilcuiră ei, ca-ntotdeauna,
pe placul ălor mari...

AL DOILEA SĂPĂTOR

N-am auzit

ce-ai zis: de la un timp — aud cam prost...

CRAINICUL

Cam prost se-aude totul, de o vreme!

PRIMUL SĂPĂTOR

Și-ncolo?

CRAINICUL

Mai nimic deosebit!

Belșug și bucurie! Învățăm

să ne hrănim cu apă și cu aer,

cu lapte de nădejdi și coji de vorbe.

În schimb — petrec și pentru noi... Știți
cine!

AL DOILEA SĂPĂTOR

Nu știu! Nu știu nimic, Măria ta!

Mă lasă capul...

CRAINICUL

Da! De-acolo-ncepe

sfirșeala, de se lasă-n mădulare!

PRIMUL SĂPĂTOR

Și hrana, zici că-i proastă și la voi?

CRAINICUL

Ce tot bați cîmpii? Cînd am zis că-i proastă?

AL DOILEA SĂPĂTOR

Atunci — e bună?

CRAINICUL

Cine-a zis că-i bună?

PRIMUL SĂPĂTOR

Atunci — cum e?

CRAINICUL

Ce?

PRIMUL SĂPĂTOR

AL DOILEA SĂPĂTOR

Hrana!

CRAINICUL

A! De loc!

PRIMUL SĂPĂTOR

Păi — ce nu spui așa, de la-nceput?

CRAINICUL

La seama-cui vorbești!

PRIMUL SĂPĂTOR

Mă iartă, Doamne!

CRAINICUL

Te iartă el ! Prea iertător îl văd !
...Și, cum ziceam — de unde vreți să fie ?
Corăbiile ni le tot îneacă
ba — Notos, ba — Boreu, ba — mai ade-
sca —

prea iscusiții puși să le cîrmească,
iar hrana pentru noi — îngrășă peștii !
Umblăm după năluci prin țări străine,
cînd înșiși cei de-aici sînt strimtorați.
Ne războim cu umbre : cu femei,
cu vreun cioban sau doi, fugiți la munte,
ori cu copii — așa cum sînt aceștia,
pe care-i vom înmormînta îndată,
de vii — în gropile de voi săpate !

(Pe ultimele fraze ale Crainicului, Lygdamis, care s-a desprins din ceată, s-a apropiat și a tras cu urechea.)

LYGDAMIS

Deci — ăsta-i jocul vostru ? De-i așa...

(Ia spada lăsată în iarbă, vrea să se înjunghie — Crainicul sare ca ars, se luptă cu el, îi smulge arma.)

CRAINICUL

Nu te pripi ! Hei, binișor, băiete !

LYGDAMIS

(Către copiii care s-au strîns lîngă el, nedumeriți.)

Aflați și voi : a zis că ne îngroapă,
pe toți, de vii !

KYPRIS

O, nu !

LYGDAMIS

L-am auzit.

(Către Crainic.) Hai, spune-le și lor !
(Crainicul tace, stingherit.)

CREUSA

Dar, pentru ce ?
Ce v-am făcut ?

CRAINICUL

Eu nu-s decît un crainic,
nu știu să spun — decît ce spun stăpîinii...

MIRTO

(Către săpători, arătînd groapa.)
E-adevărat ? Aceasta-i pentru noi ?

AL DOILEA SĂPĂTOR

Eu sînt un săpător... Nu știu decît
să sap, atunci cînd mi se dă poruncă !

PRIMUL SĂPĂTOR

Noi împlinim poruncile — și-atît !

LYGDAMIS

Dar — sînteți oameni ! Poate-aveți și voi
copii, acasă... Nu e cu putință
să ne ucideți fără de pricină,
în chip atît de crunt...
Așa cer zeii !

UN OSTAȘ

Așa cer zeii !

LYGDAMIS

(Se-ntoarce spre ostaș.)

De ce așa ? Măcar de ne-ați străpunge
cu spada, mai întîi, să suferim
o clipă, doar !

COPIII

Cu spada ! Dați cu spada !
Nu ne-ngropați de vii...

OSTAȘUL

De-ar putea

să vă cîltimească cineva un fir
de păr — l-aș nărui cu-o lovitură !
Neprihăniți și teferi vă veți duce
lîngă Yazdê, la dreapta lui Ormuzd !
Așa cer zeii !

LYGDAMIS

Zei sălbatici !

CRAINICUL

(Aparte.)

Da,
străvechii noștri zei, mereu setoși
de sînge — ca ostașul de odihnă...
(Către copii.)

Va trebui să vă-ngropăm de vii,
aici, la-ncrucisare de cărări,
ca să ne fie Zoganes prielnic
și cugetul senin...

(Intră magul Arabos, preotul, însoțitori
înarmați.)

ARABOS

E totul gata ?

PREOTUL

Veniți să-ncepem jocul sfînt, copii !

(Înaintează spre copii, aceștia se înghesuie
îngroziți unul în altul, cîțiva cad cu fruntea
la pămînt — Arabos ridică mîna dreaptă —
ostașii se apropie.)

CORTINA

EPISOD VII

NOAPTEA REGELUI

Cortul lui X în mijloc. La intrare, emblema regală: un vultur de aur, cu aripile desfăcute, în vârful unei prăjini metalice. În cele patru unghiuri ale scenei, patru străjeri încremeniți, ca patru statui. Cortul — străveziu — este luminat slab de un opaiț. X doarme, întins pe spate. Îndărătul cortului, albia secată a unui riu. În dreapta, o cămilă, șezînd. În stînga, un războinic etiop. În față, lingă rampă, un grec mort. Din reflector, o rază cade succesiv asupra personajelor care vorbesc. Primul — este geniul riului, un moșneag uscățiv, cu o coroană scîlciată, pusă strîmb pe creștet. El se ridică pe jumătate din albie și spune, cu tristețe:

CHEIDOROS

Sînt Cheidoros, geniul bătrîn al riului care se cheamă astfel, sau se chema așa, pînă acum... Nu înțeleg ce s-a-ntîmplat cu mine! Purtam, de cînd mă știu, bogate valuri prin care forfotea neadormitul popor cu solzi... Pe malurile mele se adunau în orice primăvară mulțimi de fete și feciori — cîntînd și așternînd cununi înmiresmate pe fruntea mea, în semn de închinare, și mă cinsteau precum se și cuvine unui coborîtor din cerul veșnic... De-odată — totul a pierit! Un foc cu nesfîrșite limbi mistuitoare, cu gemete și mugete și glasuri sălbatice — asupra-mi a căzut, schimbîndu-mă-ntr-o diră de noroi! Ce rost mai am pe lume, de-azi-nainte? Mă vor uita și oameni, și jivine... Gîngașele naiade — niciodată n-or să mai despletească lungi cosîțe la pieptul meu, ocrotitor și mîndru, nici soarele, nici stelele și luna nu s-or mai oglindi surîzătoare în ochii mei secătuiți... Nimic nu mi-a rămas, decît un pat milos în albia secată, peste care va trece mîine pasul tuturor, iar eu, ce-am fost pe vremuri Cheidoros, voi încerca să dorm, să dorm, să dorm...

(Se culcă domol în albie — concomitent cu nesfîrșită mișcare, o umbră se desprinde din trupul său și trece în trupul regelui adormit. X tresare, violent.)

X

Ce? Cine-a fost? un plîns... Mi s-a părut! Nepotolite duhuri ale nopții!

(Se culcă la loc.)

CĂMILA

Sînt Ner, cămila iute de picior, corabia deșertului arabic, zvîrlită de furtuni pe-aceste țarmuri neprimitoare... Nu-nțeleg nimic! Mi-e sete, doar, cum nu mi-a fost nicicînd, de valurile dunelor fierbinți, de zările sticloase, de nisipul scînteietor pe soare și pe lună... Mi-e dor de-un cîntec molcom, suspînînd ca o mătase-abia înfiorată de furișarea șarpelui nocturn... Mi-e dor de iarba aspră de kafrar, cu iz amețitor și gust de moarte... Ce caut eu aici, între atîți copaci scălbîmbi cu trunchiuri noduroase, aici, pe cîmpuri ȕilave și verzi, între pereți de piatră, care stau să se rostogolească peste mine? Ce vînt mai nemilos decît simunul m-a dezrădăcinat și m-a purtat ca pe-un smochin bolnav — pînă aici, în țara deznădejdiei, să mă sting de dorul argintatelor nisipuri, de sete de pustiu, pustiu, pustiu...

(Cămila Ner apleacă botul spre pămînt și adoarme, tînjind după deșert. O umbră se desprinde din trupul cămilei și trece în trupul regelui, care tresare violent.)

X

Ce-i? Cine-a fost? Parc-am simțit ceva! Ce sete mi-e!

(Bea lacom, dintr-un vas aflat la îndemînă.)

Ce frămîntată noapte!

(Se culcă.)

ETIOPUL DIN ASIA

(Stă într-o rină, în stînga cortului, învîluit în niște zdrențe, care-au fost cîndva un strai de bumbac — poartă pe cap o țeastă de cal, cu coama vîlvoi și urechile ciulite — pielea animalului îi atîrnă peste brîu. Lingă

el, un scut alungit, de o formă ciudată, din
piele de cocor, cu câteua pene.)

Pământul ăsta n-are niciun capăt :
de-ar fi avut — de mult eram acolo !
Am și uitat de cînd colind... Am mers
pe jos, nenumărate parasange,
eu, vînător de armăsari sălbatici
din valea unde-i veșnic primăvară...
Copite mi-au crescut în loc de tălpi,
iar trupul mi s-a tăbăcit de sare,
de arșiță și vînt... Din ce în ce
mai mult, mă contopesc cu animalul
a cărui piele mă-nvelește... Coama
lui moartă îmi pătrunde în grumaz,
urechile și-afund rădăcina
în țeasta mea... Curînd — o să nechez !

(Pauză. Etiopul se ridică pe jumătate, mi-
gălînd la scutul din piele de cocor.)

Sînt istovit. Mi-e foame. Mi-e urît.
Aș vrea să dorm, dar nu e chip... Eu n-am
nimic cu grecii : eu mă tem de greci,
de armele lor aprige, de zeii
sălășluind în riuri, în copaci
și în atîtea alte ascunzișuri...
Mă tem — căci am ucis cîndva un grec,
numai așa, să-l văd cum se prăvale !
Era un om ca mine, un păstor
venit s-adape turma la piriu...
Ședea pe buturugă și privea
cum alegeam din cucură săgeata...
N-aveam nimic cu el... Și o să mor
și eu, străpuns de-o armă dușmănoasă,
căci pavăza din piele de cocor
n-o să mă ocrotească de pedeapsă !

(Se culcă pe șpate, înalță pavăza spre
cer cu amîndouă miinile, vorbește cu ea.)

O, de-aș putea să-mi fac din tine aripi !
O pasăre să fiu, precum ai fost,
să mă reped în aer și să zbor
peste cîmpii și munți și mări — spre valea
aceea, unde-i veșnic primăvară,
spre valea mea... Să zbor, să zbor, să zbor !

(Coboară pavăza, se acoperă cu ea —
adoarme — o umbră se desprinde din trupul
său și se furișează în cort, în trupul rege-
lui, care tresare violent.)

X

Ce-a fost ? Ce foșnet surd ? Parc-a trecut
o pasăre prin preajmă... Năluciri !

(Se culcă.)

(Din războinicul grec, care zace lîngă
rampă, crește un duh albăstriu, pîlpiind în
penumbră.)

DUHUL

Sînt duhul unui tînăr luptător
laconian, pe care valul soartei
l-a azvîrlit în țara macedonă
cînd s-a stîrnit războinica stihie,
iar el era nerăbdător s-ajungă
în tabăra lui Leonidas... Zeii
au vrut să-i iasă-n cale prea curînd
vrăjmași fără de număr — și-a căzut
răpus de fierul crud — mai înainte
s-apuice să ucidă... Și acum
e-un stîrv ce zace-n praful răscolit
de mii de tălpi, de roți și de copite,
iar eu ar trebui să plec — așa
cum pleacă frunza, toamna... Și cu toate
acestea — nu mă-ndur ! Parc-a rămas
ceva de împlinit... ceva ne-nreg...
Avea o viață doar — și-a dăruit-o !
Și asta, uneori, e prea puțin ?
Decît atît — ce poate fi mai mult ?
De ce nu-mi aflui, totuși, alinare ?
Ce mai avea să facă el aici ?
Era ceva... mi-e greu să-mi amintesc,
deși sînt duhul lui... Era ceva
care ținea, pesemne, și de trup !
Nu știu, nu pot... O fi mai greu decît
să nu mai fii — să fii, să fii, să fii ?

(Duhul plutește indecis între cadavru și
cort, apoi se hotărăște și, cu o mișcare
bruscă, se furișează în trupul regelui, care
tresare violent.)

X

Nu, nu ! Destul, destul !

(Sare din pat, răsuflă greu, se dezmeti-
cește.)

Străjeri, la mine !

(Cele patru statui din unghiurile scenei
năvălesc spre cort — X iese în prag.)

Să mi se mute cortul de aici !

CORTINA

EPISOD VIII

TEMPLUL DIN DELFI

O încăpere în fundul templului — sala mică — megaronul, unde se află pedestalul Pythiei, lângă statuia zeului Apollo. În fața preotesei — care stă pe trepid — un vas ritual — cu jărat. Pythia meditează, învăluită într-un aer cenușiu. Intră două vestale, se înclină.

PRIMA VESTALĂ

Theorii sînt afară.

PYTHIA

Să-mplinească
cele de cuviință, mai-nainte
de a intra în megaron! Iar voi
să mă vestiți, cînd vor sfîrși...

A DOUA VESTALĂ

Prea bine!

(Se înclină — ies.)

PYTHIA

(Ca pentru sine.)

Ei sînt aici. Așteaptă... Cum rămine?

(De după statuia zeului se iese, precaut, un bărbat vinjos, cu barbă și mustață de culoarea ruginei. Are vreo 50 de ani.)

ROȘCOVANUL

Șase talanți! Mai mult decît ce am!

PYTHIA

Știu eu cît ai, băiete!

ROȘCOVANUL

Jumătate

acum...

(Numără trei talanți. Pythia îi dosește.)

...Pe urmă — restul!

PYTHIA

Ești viclean
bărbosule! Hai, pune încă unul,
și facem tîrgul!

ROȘCOVANUL

Nu mai am un sfanț
la mine, jur!

PYTHIA

(Amuzată.)

Te știu mărinos
cînd e în joc victoria cetății...
Hai! Încă un talant!

ROȘCOVANUL

Nesățioasă!

Îl vei avea — îndată ce theorii
vor căpăta oracolul...

Acum!

PYTHYA

De nu...

ROȘCOVANUL

Ai fi în stare să trădezi ?

PYTHYA

Dar tu ?

ROȘCOVANUL

O, zei !

PYTHYA

Ce legătură ai

cu zeii, roșcovan neguțător

de arme și de gânduri ?

ROȘCOVANUL

(Flegmatic.)

Stăm și noi

de vorbă, câteodată...

PYTHYA

Ia te uită :

sintem colegi, cum văd !

Și ce-ți spun ei ?

ROȘCOVANUL

De pildă — spun că perșii vin și trec

cum vine și se duce vijelia,

zadarnic încercînd să frîgă țărml

stîncos... Mai spun că țărml va rămîne !

Dar — nu doar el : rămin pe țărml și grecii,

de felurite neamuri... Și atunci,

după furtună, s-ar putea să vină

un val mai greu...

PYTHYA

Ce vrei să faci cu-atîtea

corăbii ? Ce urzești ?

ROȘCOVANUL

Ei sînt prea mulți,

noi — prea puțini, pentru o luptă dreaptă !

PYTHYA

Perșii sau grecii ?

ROȘCOVANUL

Nu zîmbi ! Și unii

și alții... Cei din Sparta — și acum

stau încă la-ndoială : să mai vadă

cum s-o-nclina balanța... Au trimis

cu chiu-cu vai — o mină de hopliți

cu Leonidas, regele — un fir

de pulbere, cînd se revarsă cerul

asupra-ne ! Pe ce să te mai bizui ?

Tratate ? Jurăminte ? Fum ?

PYTHYA

Dar tu,

n-ai fi făcut la fel, în locul lor ?

(Omul o privește lung — rîde în barbă.)

ROȘCOVANUL

Mă tem că da !

(Redevine serios.)

Politica ! Ce...

PYTHYA

(Sever.)

Lasă !

Și-atunci ?

ROȘCOVANUL

Rămîne marea...

PYTHYA

Care spală

atîta murdărie omenească

fără să se minjească... Și pămîntul ?

ROȘCOVANUL

Pămîntul — e al mării ! De vom fi
stăpîni pe valuri — ni se va supune
și el... De nu — Atena va pieri !

(Pauză.)

PYTHYA

Da, ești viclean ! Dar nu de dragul tău
o fac, nici pentru aur : pentru zîna
cu ochi de bufniță ! Cît despre tine...

(Gest de lehamite.)

ROȘCOVANUL

Nici pentru aur ?

PYTHYA

Să-ți ghicesc sfîrșitul ?

Nu, n-am să răscolesc mocnitul jar

din vasul sacru ! Te privesc în ochi,

în ochii tăi — ca unda ce se schimbă

odată cu văzduhul, și zăresc

tot ce va fi... Corăbiile-acestea

te vor purta departe... Vei ajunge

prin ele, sus de tot... Și cu atît

mai groaznic te vei năru — prin ele !

ROȘCOVANUL

Destul, Aristonike ! Mi se pare

că vin...

PYTHYA

Talantul !

ROȘCOVANUL

După !

PYTHYA

Nu ! acum !

ROȘCOVANUL

Vei sta cu Danaidele alături

în temnița lui Hades.

PYTHYA

Nu huli,

strategule !

ROȘCOVANUL

(Se ascunde după statuie.)

Ia seama !

(Intră vestalele.)

PRIMA VESTALĂ

Pot veni ?

PYTHYA

De-au împlinit întocmai rînduiala,
să intre !

(Vestalele ies. Se reintorc cu cei patru
theori atenieni.)

PRIMUL THEOR

Apollo și-aceea care

s-a zămislit din creștetul divin

Atena Pălas, fie-n preajma ta !

PYTHYA

V-ascult.

AL DOILEA THEOR

Venim, o, Pytha, la tine

în vitrege împrejurări...

AL TREILEA THEOR

Așa e !

AL DOILEA THEOR

Nici zece timpuri nu s-au scurs de când
zdrobirăm pe barbari la Maraton,
și Medul cel pletos încalcă iarăși
pământul Greciei !

AL PATRULEA THEOR

În clipa grea,
te implorăm să îți cuiești destinul,
femeie sfântă !

PRIMUL THEOR

Încotro avem
să ne ndreptăm nădejdea ?

AL TREILEA THEOR

Proorocește,
o, glas al zeilor !

THEORII

Proorocește !

(Theorii se așază pe o bancă de piatră,
aflată într-o latură a încăperii — unul dintre
ei scoate o tăbliță, pe care va însemna ora-
colul — Pythya stă un timp imobilă —
apoi răscolește jarul și aruncă ceva dea-
supra. — Fum albăstriu. Theorii își acoperă
fețele — Pythya se apleacă asupra vasului,
rostește într-un tirziu, cu glas schimbat.)

PYTHYA

Ce stați, nefericiților ?

(Theorii se ridică — sînt uluiți — cel cu
tăblița se așază, se ridică iar, proptește tă-
blița pe un genunchi.)

Ce stați ?

Vă veți lăsa și vetrele și creasta
cetății rotunjite ! Hai, fugiți
la marginea pământului ! Nici capul,
nici trupul — nu vor fi ferite... Nici
piciorale, nici brațele, nimic
din tot ce-i înăuntrul așezării
de pe colină ! Flăcări pofticioase
vor mistui cetatea ! De pe-acum
se zbugumă statuile divine
pe soclurile lor ! Sudori de sînge
le năpădesc obrajii împietriți !
Un sînge negru se revarsă din
acoperișul templului ! Zăresc
nenorociri cumplite... Ce mai stați ?

(Mișcare. Panică printre teori.)

Ieșiți din locul sfînt ! Opriti săgeata
destinului — cu scutul vitejiei !

(Theorii se îmbulzesc spre ieșire, înspăi-
mîntați de-a binelea.)

ROȘCOVANUL

(De după statuie.)

Ce faci ? Ei pleacă ! N-ai spus de corăbii !

PYTHYA

(Șuierat.)

Talantul !

ROȘCOVANUL

Mii de trăsnete !

PYTHYA

Talantul !

ROȘCOVANUL

(Se scotocește furios, îi dă moneda.)

Pe Cerber !

PYTHYA

(Îl dosește.)

Nu huli !

(Brusc-sever.)

Se-ntorc, ia seama !

(Theorii reintră în monom. Sînt abătuți.
Au ramuri verzi în mîini. Se prosternază
spre pedestalul Pythiei.)

PRIMUL THEOR

Nu ne lăsa în gheara deznădejzii,
femeie sfîntă !

AL DOILEA THEOR

Poate, totuși, zeii
au mai păstrat o rază de-ndurare
și pentru noi !

PYTHYA

(Aruncă iarăși grăunte pe jăratec — fum —
tăcere profundă.)

Să-ți aperi pururi capul
și inima ! Nădejdea cea din urmă
e-n pavăza de lemn !

AL TREILEA THEOR

(Aparte.)

Misterios

limbaj al zeilor !

PYTHYA

Văd niște scuturi

lemnoase, legănîndu-se pe valuri...

Văd — dincolo de ele — cum se-nalță

colina cu nemuritoare temple...

Atena să se bizuie pe scutul

de lemn !

(Cade pe spate, cu brațele atîrnînd în
lături. Tăcere grea. Theorii se privesc sem-
nificativ. Cel cu tăblița scrie de zor. Se aude
doar scrișnetul condeiului.)

PRIMUL THEOR

(Celorlalți.)

Ați auzit ?

AL PATRULEA THEOR

Cam încurcat...

Ce-or fi acele paveze de lemn ?

AL TREILEA THEOR

Străvechiul meterez ?

AL DOILEA THEOR

Sau, mai degrabă,

corăbiile, flota ?

PRIMUL THEOR

Poate că

avea dreptate, totuși, Themistocles :
poate-n corăbii stă speranța noastră !

AL DOILEA THEOR

Oricum ar fi — divinii s-au rostit !

(Către cel cu tăblița.)

Ți-ai însemnat oracolul ?

(Confirmare mută.)

Să mergem !

(Theorii se înclină și ies. După o pauză, omul din spatele statuii scoate capul, iscoditor, apoi vine lângă Pythya, rizind domol.)

PYTHYA

(Fără mișcare.)

Ești mulțumit ?

ROȘCOVANUL

Sînt ! Dar mă umflă risul

văzînd cum îi prostesti !

PYTHYA

(Același joc.)

Să-ți spun acum

care-ți va fi sfîrșitul ?

Vrăjitoare

bătrîna ! Ia-ți talanții !

(Îi aruncă trei monede în poală. Bani se rostogolesc pe lespezi. Pythya rămîne nemîșcată.)

PYTHYA

Vei sfîrși

printre străini... în chip cumplit...

ROȘCOVANUL

Adio !

CORTINA

EPISOD IX

THERMOPYLE

Noapte — cortul lui X cu patul și tronul de campanie. Afară, furtună, fulgere, trăznete. Înăuntru — X — în culmea furiei, umblă cu pași mari de-a lungul și de-a latul scenei. Pe de lături, în picioare, umili, smeriți, stau Mardonios, Hydarnes, Hystaspes, Artafernes, Arabos, Pharnucos — diverse alte căpetenii.

X

Netrebnici ! Lași ! Paiate ! Bandaka !

Ați merita să vă cojească pielea

călăul — și s-o umple cu noroi !

Deși — nu s-ar schimba nimic ! Ar fi

păcat de osteneală ! Saltimbanci

în straie aurite ! Impotenți !

ARABOS

Stăpîne...

X

Ce stăpîn ? Stăpîn pe-o turmă de trintori, care știu să huzurească, să-ndruga vorbe mari, să facă planuri întemeiate pe văzduh ? Stăpîn sînt eu, sau doar o jalnică păpușă, pe care-o mînuiești precum vîine la socoteală ! Veșnic zîmbitori, ascultători, lingușitori — feciori de tirfă !

HYSTASPES

Frate !

X

Taci, acum, Hystaspes, chiar tu !

(Pauză — tensiune extremă — trăznet afară.)

MARDONIOS

(Prinzînd prilejul.)

E-un loc nefast stăpîne...

X

Fiul

lui Gubaru cutează să vorbească ?

(Îl ia de piept.)

Ești os din osul unui luptător

neînfîricat — dar maică-ta, pesemne,

s-o fi greșit cu paznicul cirezii

de rîmători ! (Îl zvîrle cît colo.)

MARDONIOS

(Jalnic.)

Stăpîne...

X

Cum am zis !

Ai prăpădit sub Darios, vestitul părinte-al nostru — floarea-mpărăției,

în hărțuieli cu tracii ! Ai hrănit

tăcutele făpturi din sinul mării,

zvîrlindu-le plocon — o flotă-ntreagă :

trei sute de triere și mai bine !

Și mai crîcnești ? !

HYDARNES

Stăpîne...

X

Iar la tine
mi-e scîrbă să mă uit! Nemuritorii,
cei zece mii de nobili căcăcioși,
crescuți în puf, plătiți cu aur greu,
purtați pe cai de preț — și-n harmamaxe
ca și a mea — și ghiftuiți de vin,
de carne, de muieri, de tot ce poate
rîvni un muritor. Nemuritorii,
în două rînduri s-au întors bătuți
aici, la Thermopyle, de o mină
de greci — flămînzi!

(Vine la Hydarnes, care caută-n jos.)

X

Așa-i, ori nu? Bătuți
ca niște javre! —
de un singur lup!

HYDARNES

E locul strimt...

X

Și... te-ai deprins la lărg?
La slavă? La belșug? La tăvăleală,
să văd — și văd acum ce-ți poate osul!
Dar — ce vorbesc? Și cui? Ei, nu! În zori
de zi, voi merge eu — în fruntea oastei!

TOȚI

(Scheunat.)

Vai, nu, stăpîne!

X

Da, voi merge eu!
Să văd, — e chiar așa de fioros
acest zănatic... Leonidas, parcă...
Ce nume de grăjdar!

HYDARNES

E locul strimt,
stăpîne...

X

Ai mai spus-o!

HYDARNES

Nu e chip
să treacă patru oameni dintr-odată!

X

(Către Hydarnes.)

Și-atunci?

(Către Mardonios.)

Atunci?

(Către Hystaspes.)

Atunci?

(Trăznește.)

MARDONIOS

Stăpîne...

X

Taci!

(Pași mari — furia regelui a atins paro-
xismul. Stă, suflă greu, se așază.)

X

(De pe tron.)

Vorbește!

MARDONIOS

Am găsit un om...

X

Mă mir!

Eu caut în zadar așa ceva
printre ai mei!

MARDONIOS

...Un pămîntean de-aici.
Cunoaște o potecă tănuită
pe Kalidromos, ce coboară drept
în tabăra grecească...

Rușinos !
Înjositor ! Ieșiți !

(Cînd au ajuns la ieșire.)

Să vină — omul !

(Ies toți. Fulgere, trăznete. Îndepărtîndu-se, X, singur pe tron, își plimbă degetele prin barba creată. Privește pieziș spre intrare. Pinza se dă la o parte. Cineva îl împinge înăuntru pe Efiartes — o namilă cu un umăr mai ridicat, cu glasul răgușit. Stă o clipă, face un pas, îngenunchează. Doi ostași de gardă au intrat după el, cu săbiile trase.)

Hai, zi !

Ar fi un fel de cărăruie...
Un drum de turme, care trece-aproape
de virful muntelui...

Ai fost pe-acolo ?

Nu doar o dată !

Bine ! Și ?

De sus
se vede trecătoarea ca în palmă...

Cît ceri ?

Nimic.

Te-am întrebat ceva !
Nimic — nu-i un răspuns la o-ntrebare...
Sînt învățat să dau ! Mai am de unde !

Iertare, strălucirea-ta ! Urăsc
un om — care se cheamă Leonidas !
De aceea am venit...

Urăști ? Frumos !
Și ura-i o simțire omenească...
E chiar, ceva deosebit ! De ce
urăști pe cel pe care l-ai numit ?

Aceasta — n-are-aface ! Îl urăsc,
și atît...

Hm, fie ! Totuși — care-i prețul ?

Să merg și eu cu voi !

Să mergi... cu noi ?
Glumești !

De fel !

Să mergi la moarte ?

Poate...

Dacă-i o cursă ?

Uită-te la mine,
măria ta !

Ia seama !

(Gărzile tresar. Fac o mișcare spre Efiartes.)

Îl urăsc,
și-atît !

Ce fel de om este acela
pe care vrei să-l pierzi ?

Nu-i om : un leu
ne-nduplecat !

Un leu ! Un leu — ai zis ?

(Tace.)

Și-ar nimici chiar fratele sau fiul !
Parcă-i de piatră...

Leul orb !

Ce spui,
măria-ta ?

Și... drumul ține mult ?

Cam cît ai prinde șase armăsari
în hamuri...

Și... ești hotărît să mergi ?

Chiar de-aș muri eu, cel dintîi !

Ciudat !

De ce ?

Ciudat popor ! Ei, bine : fie !

(Face semn străjerilor. Efiartes îngenunchează, se ridică, iese. X se duce după el, dă pinza la o parte, privește în noapte. Fulger orbitor, trăznet, scena se întuneacă. Cînd regele se întoarce spre rampă, pe tronul lui — cu spatele la public — stă Nevăzutul. X cade pe marginea patului, privindu-l ca în transă.)

NEVAZUTUL

Sînt mulțumit de tine !

X

Cine ești ?

NEVAZUTUL

Tot ce-ai făcut, și tot ce vei mai face,
e sfînt, e-ntocmai !

X

Cine ești ?

NEVAZUTUL

Un sol !

X

Cum ai ajuns aici ?

NEVAZUTUL

Normal : pe puntea
ce-ai azvîrlit-o către viitor !

X

Și... ce-ai să-mi spui ?

NEVĂZUTUL

Acum și-n veci de veci,
noi avem dreptul ! Noi avem dreptate !
Noi sîntem legea ! Restul — nu contează
Nu tremura ! Ești cineva, ce dracu' ?
Ești... Cum îți zice ? Da, — ești Kshaiarsha !
Adică — alfa și omega ! Nu,
acestea sînt grecești... Cu ce începe
și se sfîrșește alfabetul vostru ?

X

Un demon, sau un zeu, ce ești ?

NEVĂZUTUL

Un rege...

X

Mai mult !

NEVAZUTUL

Mai mult, de fapt : antreprenor
de regi... Nu, îți lipsește noțiunea !
Îi fac și îi desfac, ai înțeles ?
Nu mă numesc nicicum ! Nu întreba
unde-i regatul meu ! Nici eu nu-ntreb
nimic... Eu am venit să-ți spun : e drept !
Mergi înainte !

X

Dar... mereu ?

NEVĂZUTUL

Exact :
mereu — căci astfel tu ajungi la noi,
și noi — la tine !

X

Dar...

NEVĂZUTUL

Dar — ce ?

Mă tem !

X

NEVAZUTUL

Poftim ?

X

Mi-e teamă !

NEVAZUTUL

Rușinos ! De ce
te temi ?

X

De apă, de uscat, de zei...
Și mai ales de leul...

NEVĂZUTUL

Superstiții !
Noi n-avem dreptul ! Noi avem dreptate,
întotdeauna ! Noi putem orice,
afară de „mi-e teamă“ ! Noi sîntem
unul și-același ! Noi sîntem ai tăi !
Al nostru ești, în veci ! Vei fi ! Ai fost
un rege bun !

X

Am fost ? !

NEVĂZUTUL

Dar, bun — nebun,
un rege — e un rege, nu uita !

(Fulgeră, trăznește, se întunecă, se luminează.)

X

(În picioare.)

Nu ! Unde ești ? Ce-i asta ?

(Dezolat.)

A pierit
la fel de ne-nțeleș cum s-a iscat...

(Cade pe tron, sleit, cu fața la rampă.)

Vai, Artaban — cît îmi lipsești acum !

(Pauză.)

Un rege ?

(Se scoală.)

Rege-al Regilor ! Am fost ? !...

(Rămîne stupid, în picioare.)

EPISOD X

LEUL

Scena 1

Avanposturile taberei grecești, la Thermopylae. Straja a treia, spre zori. Două focuri de bivouac, lângă care stau câțiva hopliți înarmați. Peste creasta muntelui din spate, stelele, se sting treptat.

PRIMUL HOPLIT

Furtuna a trecut...

TEOGNIS

Se va întoarce!

PRIMUL HOPLIT

N-am pomenit asemenea potop de trăznete, în luna hyakynthos!

TEOGNIS

Însă — trăznea mereu în dreapta noastră: semn rău!

PRIMUL HOPLIT

Așa e! Semnele nu-nșeală...

AL DOILEA HOPLIT

Acum — la noi sînt rodiile strînse... Miroase-a frunză palidă și-a miere...

AL TREILEA HOPLIT

La noi — tinjesc măslinii prin livezi, iar vârful Menelaionului pare învăluit în fum, la revărsat de zori...

AL PATRULEA HOPLIT

Cînd e așa, vestește toamnă fierbinte — și belșug în teascuri!

TEOGNIS

Astfel

va fi și toamna care stă să-nceapă: cea de pe urmă, poate, pentru noi...

AL DOILEA HOPLIT

De ce ne tulburi, Teognis, cu aceste întristătoare gînduri?

TEOGNIS

Ce găsești întristător în gîndul c-o să mori îndeplinind poruncile cetății? Mi-e teamă, doar, de celălalt tărîm: aud că-i totu! numai piclă rece... Eu sînt cam friguros de felul meu.

AL PATRULEA HOPLIT

Azi va fi cald: o să asuzi din greu la seceriș!

PRIMUL HOPLIT

Spuneau niște iscoade că perșii au atîți arcași — încît numai săgețile ce-or să le-azvîrle, întuneca-vor cerul!

AL DOILEA HOPLIT

N-ar fi rău să fie așa: ne vom lupta la umbră!

AL TREILEA HOPLIT

Atît de mulți arcași?

AL DOILEA HOPLIT

Te-ngrijorează?

AL TREILEA HOPLIT

Vezi bine! Unde-i îngropăm pe toți?

AL PATRULEA HOPLIT

Eu mă-ndoiesc că vor putea răzbi...

Doar de-ar pica de undeva de sus...

TEOGNIS

Vin și de-acolo rele, deajuns !

Nu m-aș mira !

PRIMUL HOPLIT

Un lucru-i nendoielnic :

azi — vom pieri ! Meghistias, bătrînul

hierofant, văzut-a semnul morții

în măruntaiele întîiei jertfe...

AL DOILEA HOPLIT

Tot omul moare-odată !

AL PATRULEA HOPLIT

(Tresărind.)

Ce s-aude ?

TEOGNIS

Vin parcă bolovani de-a rostogolul

pe povîrniș...

(Sare brusc, ia lancia. Se ridică și ceilalți.)

PRIMUL HOPLIT

La arme !

UN GLAS

(Din culise.)

Stați, străjeri !

Sînt Policrat !

TEOGNIS

Pîndarul de pe coastă !

(Intră Policrat, istovit de goană.)

AL DOILEA HOPLIT

Te ocrotească geniile Spartei !

De ce nu dai semnalul cuvenit ?

POLICRAT

Abia mai suflu ! Unde-i Leonidas ?

HOPLIȚII

În cortul său ! Dar ce-i cu tine ?

POLICRAT

Perșii !

HOPLIȚII

Ce spui ? Visezi ?

POLICRAT

Aș vrea !

(Intră Leonidas, Demophilos, Meghistias.)

LEONIDAS

Ce se petrece ?

POLICRAT

Rege al Spartei, perșii au răzbit

pe Kalidromos !

(Mișcare generală.)

LEONIDAS

Trage-ți răsuflarea.

Dați-i să bea ! Așa ! Acum — te-ascult.

POLICRAT

Cei din Focida... gărzile... încearcă
să stăvilească valul — însă vin
mereu, cum vine marea peste stînci...
Sînt fără număr ! Eu...

(Se clatină. Teognis îl susține.)

PRIMUL HOPLIT

E istovit !

AL TREILEA HOPLIT

Dar — sîngerează !

TEOGNIS

E străpuns !

POLICRAT

Abia

zgîriat de o săgeată răătăcită...

LEONIDAS

Legăți-i rana ! Dați alarma ! Cei

ce vor să plece — liberi sînt : e vreme !

Cei ce rămîn, să-și pregătească lancia

și inima ! Puteți să căutați

prin tolbă — și ceva de ale gurii,

dar... nu vă îmbuibați : nu are rost !

În seara asta — vom cîna la Hades...

Scena 2

În fața cortului regal. Căpeteniile neamurilor care pleacă din tabără trec pe rînd prin fața lui Leonidas, luîndu-și rămas bun.

Corinthienii te salută, rege !

LEONIDAS

Mergeți cu bine ! Salutați Corinthul !

Micenienii te salută, rege !

LEONIDAS

Cu bine ! Salutați frumosul Argos !

Locridienii te salută, rege !

LEONIDAS

Drum bun ! Salutul meu, către Locris !

Thebanii, rege, vor împărtăși
destinul vostru !

LEONIDAS

Sparta e cu voi,
viteji thebani ! Avem aceeași soartă !

DEMOPHILOS

Și thespienii, rege, vor rămîne
pînă la capăt !

LEONIDAS

Nobili thespieni.

Sparta-i cu voi ! Avem aceeași soartă !

(Se apropie Meghistias.)

LEONIDAS

Meghistias, adio !

MEGHISTIAS

Eu rămîn !

M-am săturat să tilcuiesc destinul

în semnele cerești și-n măruntaie

de păsări moarte... N-am greșit vreodată.

Sînt obosit. Rămîn aici. Feciorul

se duce-acasă, dia porunca mea...

E singurul ! Să nu se stingă neamul !

LEONIDAS

Va fi, Meghistias, precum ai zis !

DEMOPHILOS

O, rege, iată : sîntem numai noi, cei care nu vom mai vorbi nicicînd vreunui muritor, — noi, de pe-acum înveșmîntați în pulbere și umbră... Îngăduie să-ntreb, de ce-ai ales lințoliul sfîrșitului de veci ?

LEONIDAS

Ce crede credinciosul Demophilos ?

DEMOPHILOS

Cred că puteai, după atîtea zile de luptă grea, în care tot puhoiul barbarilor — s-a năpustit zadarnic asupra ta, mușcînd numai țărîna și înflorînd cu leșuri țărîmul mării — puteai — acum, în cumpăna cumplită, să-ți pui la adăpost mărunta oaste, pentru împrejurări mai priincioase...

LEONIDAS

E-adevărat ! Dar spune tot ce crezi !

DEMOPHILOS

Cred că aud un vuiet de furtună împresurîndu-ne de pretutindeni...

LEONIDAS

Da, vuietul se-aude... Este încă departe... Și mai ai ceva de spus ?

DEMOPHILOS

Trufia, vai, pe nimenea nu iartă ! Te-ncearcă oare jalnica ispită a slavei ?

MEGHISTIAS

Poate — stirpea lui Heracles, cel care-a ars acolo, pe Oetă, pe rugul făurit, de sine însuși, te-ndeamnă azi să te jertfești și tu, unindu-te în moarte cu străbunul...

LEONIDAS

Am să răspund — așa cum se cuvine s-o faci în clipa cînd năluca vieții reintră în tenebre și rămii încă puțin — tu singur... Ascultați, Meghistias și Demophilos : eu n-am fost decît un abur cu coroană...

MEGHISTIAS

Ești rege !

LEONIDAS

Abur — destrămat ușor de vîntul care suie și coboară ! N-am săvîrșit minuni de vitejie, nici faimă în războaie, nici cununi de lauri n-am adus cetății mele... Deodată, o-ntîmplare mă preschimbă în vultur sau în fulger orbitor, suind sau prăvălindu-se în gol ! De ce m-aș mai întoarce pe pămînt din văgăuna asta, care mîne va fi Olimpul gloriei spartane ? Eu — aripi n-am rîvnit nicicînd : mi-au fost cu sila împlîntate de ursită, și n-aș avea tăria să le port ! Sînt exilat în slavă — din greșală,

erou fără de voie, care n-am gîndit o bătlăie niciodată, ostaș — ce-i drept — ca fiece spartan, însă mereu înfiorat la gîndul stihiei singeroase !

DEMOPHILOS

Leonidas,
ești rege-al Spartei !

LEONIDAS

Rege ? Un cuvînt între atîtea altele...

MEGHISTIAS

Dar legea ?
E lege, pentru mine, să urăsc puterea oarbă, zîmbetul căznit, umila aplecare la poruncă, deși așa făcut-am de cînd sînt și am silit pe ceilalți să o facă !
E lege — să scrutezi pînă la capăt nimicnicia, chiar în tine însuși, cum ai pătrunde bezna cu privirea și piatra — cu auzul ! Iată — legea !
Eu am văzut eroi adevărați, aidoma cu zeii fără moarte, tiriți în glod de gloatele stîrnite care-i slăveau — o clipă mai-nainte și le-ar fi înălțat altar divin, de-ar fi știut să moară-n clipa-aceea, așa cum noi în luptă vom muri aici — spre slava legilor lacone !
...Și astfel — trecem într-un veșnic vis ce dănuiește dincolo de oameni, de ce-au gîndit și-au făptuit cîndva și n-au visat — și-ar fi putut visa !

(Năvălește în scenă Eurytos, condus de un sclav.)

EURYTOS

O, zei ! Nu văd nimic, nimic, nimic !
Mi-ați stins făclia ochilor — acum, cînd Grecia se zbugiumă în flăcări !

LEONIDAS

Cine-i acesta ?

MEGHISTIAS

Un bătrîn războinic :
îi zice... Eurytos ; a făcut isprăvi fără pereche altădată, pe cîmpul de bătaie și-n întreceri... E-aproape orb, sărmanul !

EURYTOS

Unde este slăvitul rege ?

LEONIDAS

Sînt aici !

EURYTOS

Pe Ares,
e însuși Leonidas !
Sclav nătîng,
ce stai ? Călăuzește-mă la el,
măcar s-ating cu degetele mele nevolnice — armura-i glorioasă !

LEONIDAS

Cum de-ai ajuns...

EURYTOS

Alerg de două zile,
din Alpenor — către cotlonul ăsta,
unde nebiruitul Leonidas
zăgăzuiește hoardele vrăjmașe,
pe cînd întreaga Grecie răsună
de zvonul faptei sale fără seamăn !

LEONIDAS

Dar... ce-o să faci, viteze Eurytos ?
Cum vei răzbi, cu ochii tăi uscați,
prin grindina de sînge, care stă
să se reverse peste noi ?

EURYTOS

Pe Zeus !

În dreapta și în stînga voi lovi,
cît mă vor ține brațele bătrîne !
(Către hilot.)

Dă-mi spada ! (O primește.) Spada mea, din
tinerețe !

Cu ea în mină — mă preschimb îndată
în leu năpraznic ! Orb, așa cum sint,
și girbovit — cu spada, sint un leu !

LEONIDAS

Dar dacă — din greșală — fierul crud,
în vîlmășagul luptei, va pătrunde
în inimă de frate ?

EURYTOS

Vor veghea,

nădăjduiesc — eternii zei și-acest
flăcău — să dau în cine se cuvine !
Cu spada asta, mai răpun vreo zece
barbari pletosi ! Apoi — ce-o fi, să fie !

LEONIDAS

(Grav.)

Iată eroul de la Thermopyle !

Scena 3

Cimpul de luptă. O movilă în planul doi,
spre stînga în centru, un grup de spartani

resping asaltul perșilor, care atacă din
dreapta. Mișcare ritmică, de flux și reflux.
Cad, de fiecare dată, cițiva năvălitori, sub
lăncile grecilor, dar încercările se reînno-
iesc. Din culise răsună pocnete de harapnic.
Zărim în răstimpuri cite un supraveghetor,
care îmboldește cu biciul, din urmă, gloatele
înmarmate. Se ivește din stînga Leonidas, cu
spada în mină — se aruncă în luptă —
năvălitorii fug, grecii îi urmăresc. De după
colină apar „nemuritorii” lui Hydarnes. În-
vălmășeală, strigăte. Leonidas cade. Un țipăt
suișe spre cer — scena se învâluie într-o
ceață sîngerie. Cortina coboară. Prin fața
cortinei trec, din stînga spre dreapta, cițiva
perși tirînd în laț cadavruul lui Leonidas.
Spartanii îi urmează îndeaproape, îi ajung,
lovesc cu spadele, smulg lezul regelui, se re-
trag spre stînga. „Nemuritorii” primesc în-
tăriri, se năpustesc pe urma grecilor, se în-
caieră. Cadavruul trece din nou în minile
perșilor, care îl tirăsc în culise, urmăriți de
spartani. Cortina se ridică.

Același decor. Lupta a luat sfîrșit. „Ne-
muritorii”, cu Hydarnes în mijloc, își leagă
rănille, își șterg spadele, împing cu piciorul
leșurile, care le stau în drum. Intră din
dreapta, gărzile lui X. Hydarnes face un
semn. Ostașii persani se rînduiesc în semi-
cerc, pe fundal, cu fața spre rampă. Mo-
ment de așteptare. Răsună chimvale. Intră X
— urmat de Mardonios, Arafernes, Pharnu-
cos, alte căpetenii. Ostașii îngenunchează.
Hydarnes vine spre X, arată, cu un gest
circular, cîmpul de luptă, se prosternează,
cu spada întinsă — la picioarele regelui.
Chimvale, ovații. X înalță brațul. Apar
patru sclavi, cu tronul său de campanie, îl
așază cu grijă pe colină. X urcă spre tron,
rămîne în picioare, sus, aruncînd o privire

asupra cimpului acoperit de leşuri. Din stînga, vin în goană cîţiva „nemuritori”, tirînd cadavrul lui Leonidas. Se opresc la marginea colinei, îngenunchează. X îşi priveşte duşmanul răpus, cu o expresie rece. Face un semn scurt. Cadavrul este scos în dreapta. Chimvale, ovaţii. X se aşază, solemn.

Gest cu ambele braţe. Vrea să rămînă singur. Căpeteniile se înclină adînc şi se retrag, urmate de ostaşi. X pe tron, cu bărbia sprijinită în pumn, contemplă peisajul. Apoi îşi lasă fruntea în palmă, în timp ce lumina scade spre crepuscul. Din dreapta şi din stînga intră păşind încet, Teatrul şi Corul.

STASIMON

CORUL

După atîtea fapte singeroase,
cum poate el să doarmă pe acest
ostrov pierdut într-un ocean de crime?

TEATRUL

Nu doarme: plînuieşte noi isprăvi,
măceluri noi, cu mult mai strălucite!

CORUL

Dar pînă cînd îngădui-vor zeii
pe Hybris, lingă Coros şi Até,
lăsînd pe bieţii muritori în voia
celor bolnavi de orăbă semeţie?

TEATRUL

Ei sînt supuşi puterii mărginite...
Cît vor lăsa orgoliul să-ncolţească,
va creşte mai departe spicul crimei,
iar oamenii ce rabdă silnicia
vor aduna recoltele durerii!

CORUL

Şi ce se va-ntimpla cu-acest sărman
atotputernic? Încotro se-ndreaptă?

TEATRUL

Acum — deschisă-i calea spre Athena,
pe care o va pîrjoli năpraznic...
Urmează, însă, marea: Salamina,

ce va surpa-n adîncuri fioroasa
mulţime de războinice corăbii...

CORUL

Şi Grecia va dobîndi astfel,
din valurile mării — libertatea!

TEATRUL

Ti-o spun — şi ţine minte: este liber,
şi liber glăsuieşte un popor,
abia cînd zvîrle jugul de pe umeri!
Cît despre cel ce zace pe colină,
regele X, neînvăţînd nimic
din tot prăpădul ce-l stîrni în lume,
îşi va lăsa la greci, într-o cîmpie,
o parte din oştire — lingă unda
năvalnică a riului Asopos,
ce curge prin Beoţia... Acolo
mai pătimi-vor perşii, de pe urma
trufiei lor nebune şi-a atîtor
fărădelegi de dinşii săvîrşite!
Aceasta, însă, e o altă piesă,
ce se va scrie, poate, mai tîrziu...
Acum, spre a sfîrşi, ne vom întoarce
la Susa, unde regele domneşte
prin Artaban, bătrînul, iar acesta
prin Alpistos, a-toate-văzătorul...

CORTINA

EPISOD XI

LA CURTEA DIN SUSĂ

Față de cortină. Anticamera sălii tronului. În dreapta, în carul de plimbare care-a purtat-o până aici, stă Atossa, mama regelui. În stînga, într-un car aproape identic, Amestris, soția regelui. În mijloc, în picioare, în dreptul ușii mari de la sala tronului — Alpistos, ochiul regelui.

ATOSSA

Deci, Artaban mai doarme ?

ALPISTOS

Nu, slăvită

Atossa : chibzuiește !

ATOSSA

Mă întreb,

Ce-o fi avînd de chibzuit ?

ALPISTOS

Probleme !

AMESTRIS

Trei zile sînt — de cînd am dat poruncă să mi se schimbe sclavii !

ALPISTOS

Dar, slăvită

Amestris — V-am trimis...

AMESTRIS

Cîțiva lasoni !

Murdari ! Păroși !

ALPISTOS

Vai ! Cum e cu puțință ?

AMESTRIS

S-ar cuveni să știi ! Și Artaban s-ar cuveni să știe...

ATOSSA

În zadar

ne plîngem noi ! Ilustrul suveran nici nu se-arată !

ALPISTOS

Lunga priveghere

nu-î dă răgaz pentru mărunte treburi...

AMESTRIS

Mărunte treburi ? Alpistos, ia seama ! Eu sînt soția regelui !

ALPISTOS

Firește !

AMESTRIS

M-am saturat de sclavi bătrîni și sluji, ca și de unii sfetnici slabi de minte... Ți-o spun... am și uitat de cînd !

ALPISTOS

Mă iartă,

regină ! Sînt cu gîndul peste mări și țări...

ATOSSA

Da, Alpistos, se și cunoaște !

Dar regele — cum știi — e fiul nostru !

Eu tot îți spun de ieri de-un papagal cu pene de jăratec...

ALPISTOS

Papagalul

cu pene ca jăratecul — va fi al vostru — mîine, chiar, în zorii zilei !

ATOSSA

De nu va fi — pofteste, Alpistos, cu graiul tău ce-ngîină orice vorbă, și mă lipsesc de pasăre !

ALPISTOS

Stăpînă,

e-mpărăția-n cumpănă ! E greu !

Se-ntîmplă să uităm de papagali...

AMESTRIS

Vezi bine ! Uită el de sclavii mei !

Un sclav — e-un sclav ! Un papagal...

ATOSSA

Ce vrei

să spui, făptură gingașă ?

AMESTRIS

Ce-am spus,

înălțimea ta !

ALPISTOS

Nu vă certați !

ATOSSA

Cu ea ? !

AMESTRIS

Eu, una, m-aș certa, să am cu cine !

ATOSSA

Cum îndrăznești ?

ALPISTOS

La dracu !

ATOSSA

Cum ?

AMESTRIS

Ce-ai zis ?

ALPISTOS

Am zis c-o să mă duc unde am treabă... Iertare !

(Cele două regine se pregătesc să plece, ofensate. Carele se deplasează încet spre ieșire.)

ATOSSA

Nu uita de papagal !

AMESTRIS

Vezi, sclavii mei !

ALPISTOS

O să-i trimit îndată!

AMESTRIS

Mai tineri, vezi!

ATOSSA

Dar nici așa de tineri,
să nu se plictisească prea curind
iubita noastră noră!

AMESTRIS

(Aparte.)

Viespe grasă!

ATOSSA

(Idem.)

Scrumbie desfrinată!

(Ies, foarte demne, fiecare în partea sa.
Alpistos privește lung, când după una, când
după cealaltă.)

ALPISTOS

Mai degrabă
primeam să mă-ngrijesc de-o herghelie
de leoparzi, cu pui cu tot, decât
de-aceste două... cum să zic? — stăpîne!
(Intră un crainic în grabă — salută.)

CRAINICUL

Stăpîne, din Sasperia — o veste!

ALPISTOS

Ascult!

CRAINICUL

Răscoală! Jafari! Schingiuri!

ALPISTOS

Ce spui?

CRAINICUL

Moștenitorul lui Artohmes
ridică țara!

ALPISTOS

Tinerii de azi!
Vom lua măsuri!

(Crainicul salută, iese. Intră, din partea
opusă, Marele Preot al lui Ormuzd, cu patru
slujitori înarmați. Alpistos îl salută cere-
monios.)

ALPISTOS

Nespus de bucuros
să vă revăd...

MARELE PREOT

La Artaban voiesc
să intru neîntârziat!

ALPISTOS

Stăpînul
e ostenit...

MARELE PREOT

Oricum ar fi!

ALPISTOS

Dar eu
ascult cu grijă tot ce-aveți să-i spuneți!

MARELE PREOT

Cu el!

ALPISTOS

Cu neputință!

MARELE PREOT

Alpistos,
sînt preotul dintii al lui Ormuzd
și-al marelui stăpîn!

ALPISTOS

Sînt cel din urmă
din slujitorii săi — dar ce pot face?
A stat de veghe...

MARELE PREOT

Cu — sau fără voia
lui Alpistos — eu voi intra!

ALPISTOS

Slăvite
nu veți intra!

MARELE PREOT

Cutezi?

ALPISTOS

Deci! — să zicem
călcînd asupra mea... Pe tronul sfînt,
e însuși Regele!

MARELE PREOT

Dar...

ALPISTOS

Neclintit
și luminos, ca soarele pe cer!
Prin Artaban cel înțelept domnește
deplin, asupra Persiei și-a lumii!

MARELE PREOT

Oricum... Aș vrea...

ALPISTOS

Prin mine!

MARELE PREOT

(Șovăind.)

Cum să-ți spun...

E-o taină!

ALPISTOS

Reveniți, atunci — pe mine!

(Se salută ceremonios. Preotul iese urmat
de suită. Alpiastos se întoarce spre poarta
cea mare. Cortina se ridică. Saia tronului,
obscuritate. O singură torță pilpîie într-un
lampadar. Pe tron — sus, dreapta — stă
cineva — siluetă nedefinită. Alpiastos merge
spre tron, se oprește lingă trepte, se proster-
nează, își drege vocea.)

ALPISTOS

Măria-ta, mă-nchin cu umilință!

Sînt Alpiastos... (Se așază greoi pe prima
treaptă.)

împărăția merge

și astăzi, ca și ieri: nimic de seamă!
Războaie, griji... Regina cea bătrînă
s-a răsculat, pe cît aud, în munții
din miază-noapte... S-ar putea să fie
doar niște zvonuri, — vom vedea... Soția
măriei sale cere papagali
mai tineri: cei bătrîni sînt slabi de minte...
Marele preot vrea și el un sclav
cu pene de jăratec, să-l atîrne
în templul lui Ormuzd... Ce mai era?
A, da! Iar a venit acel zănat,ic,
moștenitorul lui Artohmes: zice
că ar avea o taină... Cred că vrea
un împrumut... I-am spus să vină mîine,
și poimîine — și-n fiecare zi...
Cam asta e... (Se ridică.) Aștept smerit po-
runca!

(Tăcere prelungită, apăsătoare. Alpiastos ia
o fac_lă stînsă, o aprinde la flacăra celei ce
pilpîie, suie treptele tronului, luminează —
proiector — pe tron stă un schelet cu co-
roană și mantie regală.)

ALPISTOS

(Grav.)

Ceresul soare și divinul rege
sînt unul și același!
Eu — veghez!

CORTINA

Ilustrațiile sînt reproduse din volumele: „Malerei
und Zeichnung der Griechen“ de Ernst Phyll și
„Griechische Vasen“ de Fritz Hoerber